

IDROTT SOM INTEGRATIONS- ARENA?

AGENS, INKLUDERING OCH
INTERKULTURELLA MÖTEN
I BARN- OCH UNGDOMSIDROTT

Karin Kittelmann Flensner

Peter Korp

Eva-Carin Lindgren

Rapport i
korthet

De senaste årens internationella kriser har medfört de största flyktingströmmarna sedan andra världskriget. Sverige har blivit en alltmer mångkulturell nation och rymmer en befolkning med stor variation när det gäller geografisk, språklig och kulturell bakgrund. Samhälle, organisationer och individer behöver hitta konstruktiva strategier för att möta den delvis förändrade situation som detta mångkulturella samhälle innebär.

Civilsamhällets aktörer spelar en central roll för mottagandet och inkluderingen av de nya svenskarna. I idrottsföreningar sker möten, och relationer byggs mellan människor med gemensamma intressen men med skilda geografiska och språkliga bakgrunder. Idrott betraktas därför som en viktig plats för integration (se t.ex. Lundvall, 2009) och anses bidra till inkludering av marginaliserade grupper (Schulenkorf & Edwards, 2012). Runt om i Sverige arbetar idrottsföreningar varje vecka med att erbjuda barn och ungdomar en meningsfull fritid och 2016 anslog regeringen 34 miljoner till idrottssatsningar i utsatta områden för att främja integration och etablering av nyanlända (Regeringen, 2016).

I Trollhättan bedriver fotbollsföreningen IFK Trollhättan, delvis med stöd av Trollhättans Stad, sedan 2010 ett medvetet arbete med aktiviteter inom ramen för sociala projekt. Aktiviteterna syftar till att motverka effekterna av social och ekonomisk segregation, främja interkulturell förståelse, inkludering och jämlikhet samt öka barns och ungas agens. Det här forskningsprojektet undersöker föreningens öppna verksamheter, vilka engagerar flera hundra barn och unga i ett område som i många sammanhang beskrivs som socialt utsatt. Vad kan det betyda för barn och unga att delta i dessa aktiviteter? Hur beskriver ledarna sitt arbete och sina drivkrafter? Och vilka möjligheter och utmaningar rymmer arbetet?

FÖRFATTARE

Karin Kittelmann Flensner är fil.dr och universitetslektor i utbildningsvetenskap vid Högskolan Väst där hon undervisar på lärarutbildningen. Hennes övergripande forskningsintressen rör interkulturell dialog, integration, migration, religion och sekularisering i dagens pluralistiska och mångreligiösa samhälle. Hon arbetar för närvarande med två forskningsprojekt, ett som rör hur globala konflikter diskuteras och problematiseras i svenska klassrum och hur elever och lärare förhåller sig till dessa konflikter samt ett som undersöker hur nyanlända elever tas emot och inkluderas i den svenska skolan.

Peter Korp är universitetslektor och docent vid Göteborgs universitet. 2002 disputerade han i sociologi med avhandlingen *Hälsopromotion – en sociologisk studie av hälsofrämjandets institutionalisering*. Avhandlingen behandlar hälsopromotion som idé och hur denna idé konkretiseras i högre utbildning och som framväxande profession, men också dess kontextuella (ideologiska) inramning. Hans forskning har ett diskursanalytiskt fokus och har främst utgjorts av ideologikritiska analyser av föreställningar och praktiker kopplade till begreppet hälsopromotion (hälsofrämjande arbete).

Eva-Carin Lindgren är professor i idrottsvetenskap vid Göteborgs universitet och anställd som forskare vid Högskolan i Halmstad. Hennes forskningsintresse handlar om maximering av deltagande inom barn- och ungdomsidrott, hållbar elitidrott och hälso-promotiva (empowermentbaserade) interventioner i relation till fysisk aktivitet för barn och ungdomar.

Studien har en etnografisk ansats och vi har under läsåret 2016–2017 intervjuat såväl ledare som barn och ungdomar samt deltagit i föreningens sociala projekt i form av de öppna verksamheterna Slussen, Futebol Aberto och Sporty Friday. Faktorer som försvårar deltagande i den här typen av verksamheter är yttre faktorer såsom rädsla för att möta främlingsfientlighet och rasism samt kulturella föreställningar om fritidsaktiviteter, idrott och genus. Många föräldrar saknar erfarenhet av att själva delta i den här typen av organiserade fritidsaktiviteter, och för att de ska känna sig trygga med att deras barn deltar ägnar ledarna mycket tid åt att förklara och visa hur aktiviteterna går till.

Sammanfattningsvis menar vi att ledarnas arbete möjliggör att barn och ungdomar, varav en stor grupp nyanlända, får tillträde till idrott och därigenom får möjlighet att tillägna sig demokratiska värden. De aktiviteter vi studerat är öppna och inkluderande i ett flertal bemärkelser. Kön, ålder, språklig förmåga, idrottslig ambition och förmåga, klädsel, ekonomi eller geografisk lokalisering av aktiviteterna är inte faktorer som hindrar barnen och ungdomarna från att delta. Relationsskapandet mellan ledarna och barnen och ungdomarna, och även deras föräldrar, bidrar till att bygga upp en tillit som främjar deltagandet. Att föreningen hittat en balans mellan föreningsfostran och idrottsfostran kan också ses som bidragande till att ge olika grupper tillträde till idrottsverksamheterna.

Vår rapport finns i sin helhet på www.hv.se.

INNEHÅLL

Bakgrund	4
Syfte	4
Kunskapsläge	4
Metod	8
Etnografi.....	8
Datainsamling.....	8
Etik.....	8
Dataanalys.....	9
Resultat	10
Relationsskapande	10
Disciplin och socialisation – ”dom här barnen”	13
Integration och inkludering.....	15
Ledarnas yrkesroll.....	20
Diskussion	23
Interkulturell förståelse och inkludering.....	23
Att motverka effekterna av social och ekonomisk segregation och främja jämlikhet.....	24
Barns och ungas agens.....	24
Vems ansvar?	25
Referenser	27

BAKGRUND

Vi har studerat de sociala projekt som under samlingsnamnet Ung Fritid bedrivs av idrottsföreningen IFK Trollhättan i samarbete med Trollhättans Stad. Föreningen är belägen i ett bostadsområde som idag beskrivs som ett utsatt område (NOA, 2017) och ett av Sveriges mest segregerade (Sundell, 2013). En stor del av befolkningen har invandrat till Sverige och arbetslösheten och trångboddheten är i jämförelse med nationell statistik hög. Förutom ordinarie fotbollsverksamhet bedriver föreningen ett flertal projekt som syftar till att introducera barn och ungdomar till föreningsliv samt skapa mötesplatser och erbjuda en meningsfull fritid. De fem personer som arbetar med dessa projekt är på olika sätt anställda med projektanslag från kommunen och olika fonder, men arbetar samtidigt som ideella ledare i fotbollsverksamheten. På samma sätt är flera av de andra ideella ledarna ideellt engagerade i de sociala projekten. Föreningen arbetar aktivt med utbildningsdagar för sina ledare och har tagit fram ett värdegrundskontrakt där det tydliggörs vilka värderingar och vilket uppförande som förväntas av spelare, ledare och föräldrar.

Inom ramen för studien har vi fokuserat på tre av föreningens öppna verksamheter: fotbollsaktiviteterna *Slussen* för pojkar (9–16 år) och *Futebol Aberto* för flickor (10–16 år) samt *Sporty Friday* som erbjuder olika idrottsaktiviteter för både pojkar och flickor (12–25 år, men även yngre barn deltar). *Slussen* och *Futebol Aberto* uppkom då föreningen hade stor tillströmning av nyanlända barn och unga och de ideella ledarna i den ordinarie fotbollsverksamheten hade svårt att introducera dem på ett bra sätt. Många av de nyanlända har spelat fotboll tidigare, men inte alltid i organiserad form, och här fyller *Slussen* och *Futebol Aberto* en viktig funktion i introduktionen till svensk föreningsidrott. De som vill få plats i ett ordinarie lag lotsas vidare till olika föreningar när de bedöms redo – inte spelmässigt utan när de förstår vad tränaren säger rent språkmässigt, kan lyssna och visar att de förstår och respekterar regler. En del barn och ungdomar väljer att stanna länge i *Slussen* eller *Futebol Aberto*, för att de känner sig osäkra eller av ekonomiska skäl, och en del fortsätter att komma trots att de spelar i vanliga lag.

Varannan fredag året runt, även på lov, är det *Sporty Friday*. Hit bjuds olika föreningar in och deltagarna får prova på idrotter såsom basket, boxning, brottning,

fäktning, pingis, dans och fotboll. Tanken är att vara en mötesplats för barn och ungdomar där det också finns vuxna, men också att ge dem förutsättningar för att bli aktiva i olika föreningsidrotter.

Slussen och *Futebol Aberto* har sysselsatt uppemot 500 barn och ungdomar utanför föreningens vanliga fotbollsverksamhet och *Sporty Friday* lockar mellan 100 och 300 vid varje tillfälle. Aktiviteterna kan beskrivas som lågröskelverksamheter då de är gratis och inte kräver vare sig föransökan eller förkunskaper, och målet med dem är att demokratisera barn och ungdomars tillgång till idrott och samtidigt verka för delaktighet och integration.

Syfte

Syftet med studien är att utforska på vilka sätt en fotbolls förening arbetar med övergripande värdefrågor bland barn och ungdomar. De forskningsfrågor som inramar studien är:

- Hur talar ledare om och arbetar med integration, inkludering och jämlikhet?
- Hur talar ledare om och arbetar med barns och ungdomars agens och självbild för att skapa förutsättningar för ett vidgat deltagande i olika sociala sammanhang?
- Hur arbetar ledare konkret med dessa frågor i de vardagliga idrottsverksamheterna?
- Hur talar barn och ungdomar om sina erfarenheter av idrottsverksamheterna?

Studien förväntas bidra till ökade kunskaper om vad som möjliggör och vad som försvårar arbetet med att ge barn och ungdomar, varav en stor grupp är nyanlända, tillträde till idrott och därigenom möjlighet att tillägna sig demokratiska värden.

Kunskapsläge

För att förstå hur ledare i en idrottsförening arbetar med de här frågorna ges här en bakgrund i form av civilsamhällets funktion och resurser samt idrottens fostransuppdrag. Vi presenterar också begreppet intersektionalitet.

Civilsamhällets funktion

Internationell forskning visar att civilsamhällets organisationer och föreningslivet kan utgöra viktiga instanser för att ge människor tillgång till *socialt kapital*¹ och därmed fungera kompensatoriskt för ekonomiskt och socialt missgynnade grupper (Zhou & Kim, 2006). I idrottens policydokument "Idrotten vill" framgår att idrott vill vara en arena där människor med olika bakgrunder ska kunna träffas för att lära känna, förstå och respektera varandra på grundval av ett gemensamt intresse (Riksidrottsförbundet, 2009). Idrottsföreningar beskrivs ofta som del av den ideella sektorn eller av civilsamhället.

Begreppet civilsamhälle brukar användas om det arbete som baseras på frivillighet, engagemang och obetalt arbete i ideella organisationer, i kontrast till politiskt styrda verksamheter som bedrivs av stat och kommun, vinstdrivande företag eller familjesfären. Med denna breda definition av civilsamhälle inkluderas såväl nationella och internationella rörelser och organisationer såsom fackföreningar, trossamfund och non-government organisations (NGO:s) som lokala hobbyföreningar, kooperativ och idrottsföreningar. Arbetet i dessa organisationer kan ha vitt skilda former och målsättningar. Harding (2012, s 26) identifierar fem roller eller funktioner som civilsamhället kan fylla:

Röstbärare, som lobby- eller intresseorganisation som bär en grupps röst i det demokratiska samtalet som samtalspartner till, eller i protest mot, politiken.

Serviceproducent, som alternativ eller komplement till offentliga och vinstdrivande serviceproducenter och till hjälp i den egna familjen.

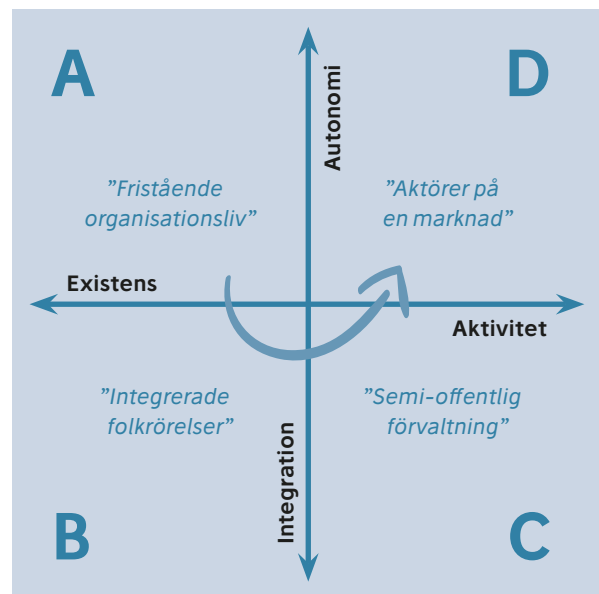
Gemenskap, antingen som huvudfunktion, till exempel i hobbyföreningar, eller som sidofunktion i organisationer med andra syften. Detta bidrar dels [till] individernas välbefinnande, dels till den samhälleliga sammanhållningen.

Demokratiskola, som en plats där människor tillägnar sig demokratiska färdigheter och värderingar som ingår i föreningslivets etos.

Motvikt till staten och näringslivet, vilket är en funktion som på många sätt följer av de övriga, antingen genom öppen opposition (röstbärfunktionen) eller som ett alternativ till offentliga och vinstdrivande aktörer och sammanhang.

En fråga vi ställt oss under projektet är var gränsen mellan kommunal verksamhet och ideella organisationers uppdrag går. Wijkström, Einarsson och Larsson

(2004) har tagit fram en modell för att beskriva sambandet mellan stat och civilsamhälle utifrån två dimensioner relaterade till den offentliga sektorns bidragsgivande.

Figur 1. Fyra idétraditioner bakom statens förhållande till föreningslivet (Wijkström, Einarsson & Larsson, 2004, s 12).

Den första dimensionen (autonomi–integration) handlar om avståndet mellan staten och föreningarna medan den andra (existens–aktivitet) rör huruvida föreningarna får bidrag från staten för särskilda aktiviteter eller om de utgör ett mål i sig. Idrottsföreningar som bedriver verksamhet för att främja barns och ungas idrottande och hälsa placerar sig enligt modellens skapare i ruta A då de kan betraktas som "fristående organisationer med särart och egenvärde". I ruta B återfinns folkrörelser som utför uppdrag som i princip kan betraktas som statliga åtaganden. Bakgrunden till det är att folkrörelserna och välfärdsstaten utvecklats parallellt och ibland kan vara svåra att skilja åt, och att rörelserna med deras starka fokus på samverkan kan ses som en del av den svenska välfärdsmodellen. Projektverksamheter i vilka frivilligorganisationer erhåller statliga bidrag placerar Wijkström m.fl. (2004) i ruta C. Verksamheterna skulle kunna utföras av stat eller kommun, men av olika anledningar har man valt att överlåta dem på en frivillig organisation. I ruta D återfinns icke-vinstdrivande organisationer som verkar genom regelrätta upphandlingar på en konkurrensutsatt marknad. Wijkström m.fl. (2004) menar att det pågår en process där civilsamhällets organisationer i allt högre utsträckning tillfrågas om de kan utföra upp-

¹ Socialt kapital kan enkelt förklaras som tillgångar i form av kontakter och nätverk som stärker individens handlingsmöjligheter och makt.

drag som kommun, landsting och stat tidigare utfört. Utvecklingen kan beskrivas som att allt fler organisationer går från att ha varit fristående organisationer (ruta A) till integrerade folkrörelser (ruta B) till semioffentlig förvaltning (ruta C) till att betraktas som marknadsaktörer (ruta D). Förklaringarna till det hänger samman dels med en ökad grad av professionalisering inom civilsamhällets organisationer, dels med frågor som rör vem man är ansvarig och redovisningskyldig inför.

Den förening som varit föremål för denna studie kan delvis sägas uppfylla alla de roller eller funktioner som Harding (2012) nämner att civilsamhället kan fylla, men med betoning på gemenskapsfrämjande och demokratifostrande. Samtidigt bedriver föreningen verksamhet som man skulle kunna tänka sig faller under ett kommunalt uppdrag, vilket framkommer i avtalet för uppdraget (Trollhättans Stad, 2017): ”Uppmuntra och stödja olika former av insatser som bidrar till tolerans och förståelse; Stimulera under-representerade grupper, i första hand barn och ungdom, till ökat deltagande i fritids- och kulturlivet; Bidra till integration och kontakt med såväl svenska språket och svensk kultur som andra kulturer och språk.” Detta kan ses som en förskjutning av arbete, från kommuner till civilsamhällesorganisationer, och det pågår en diskussion huruvida det är en önskvärd utveckling eller inte. Kritikerna menar att civilsamhällets expansion kan ses som en konsekvens av välfärdsstatens misslyckande (se t.ex. Amnå, 2006). En annan farhåga med att civilsamhällets organisationer får ökat inflytande är att det kan fungera splittrande då det talar för olika gruppers egenintresse framför det allmänintresse som staten företräder (Rothstein, 2003). Andra menar att civilsamhället är av central betydelse för att involvera ideella krafter och ta tillvara individens engagemang, vilket stärker tilliten mellan medborgare och grupper i samhället, vilket i sin tur är avgörande för demokratin (Putnam, 2011). När det kommer till integration kan civilsamhället utgöra en viktig resurs för att skapa nätverk och mötesplatser, även om det aldrig kan ersätta arbetslivet som den viktigaste integrationsarenan i samhället (Wallman Lundåsen & Trägårdh, 2016). Samtidigt påpekar Wallman Lundåsen och Trägårdh (2016) att civilsamhällesorganisationer, för att fylla funktionen som integrationsarenor, behöver ha strategier för att i sin verksamhet sammanföra individer med olika bakgrund och från olika delar av samhället.

Socialt kapital

Deltagande i olika organisationer kan ses som ett sätt att tillägna sig både kulturellt och socialt kapital (Bourdieu & Passeron, 1977; Coleman, 1988) och idrottsrörelsen är i denna bemärkelse en central aktör (Rossi, de Alencar, Rossi & Pereira, 2014). Forskning framhåller den centrala funktion föreningslivet har

för att skapa social tillit, nätverk och medborgerligt engagemang, vilket i sin tur skapar förutsättningar för ett fungerande demokratiskt samhälle (Putnam, 1996; Wijkström, 2012). Det är sedan länge känt att människor mår bättre om de upplever tillhörighet och gemenskap, och om de känner att de tillsammans med andra har inflytande över saker i vardagslivet (Kawachi, Kennedy & Glass, 1999). Begreppet *socialt kapital* används för beskriva den resurs som förtroende, gemenskap och frivilligt engagemang utgör både för samhället som helhet och för den enskilda individen. I samhällen med mycket socialt kapital värderar människor sin hälsa som bättre (självskattad hälsa) än i samhällen med litet socialt kapital (Kawachi, Subramanian & Kim, 2008). Verksamheter och aktiviteter som främjar tillit och social gemenskap är därför också potentiellt hälsofrämjande (Eriksson, 2011). Som framgår ovan anses idrottsföreningar kunna bidra till att socialt kapital skapas i lokalsamhället och därmed kan de även bidra till att stärka människors välbefinnande. Relationen mellan socialt kapital i lokalsamhället och invånarnas hälsa är dock inte entydig och linjär. Många faktorer påverkar människors hälsa och därför är det viktigt att påpeka att verksamheter som syftar till att främja socialt kapital på lokal nivå inte kan ersätta övergripande politiska strategier för att utjämna grundläggande sociala och ekonomiska ojämlikheter (Gibbs & Campbell, 2010).

Idrott kan öka den ofta glesa kontakten mellan inrikes födda och invandrade barn och ungdomar, och de sociala nätverken har därför stor betydelse för de senares engagemang, trivsel och känsla av meningsfullhet (Lagergren & Fundberg, 2009). Idrotten anses vara en av de viktigaste sociala miljöerna för dessa barn och ungdomar då den utgör en förberedelse för att mötas och umgås på andra platser i samhället. Interaktion med andra barn och ungdomar kan således leda till sociala nätverk och att gemenskap bildas, vilket även kan skapa möjligheter för inflytande (Peterson, 2000).

Idrottens fostransuppdrag

I ljuset av att idrotten kan betraktas som en socialisationsmiljö och arena för integration kan Petersons (2008) teoretiska begrepp *föreningsfostran* och *tävlingsfostran* användas. Föreningsfostran bygger på den svenska ideella föreningsmodellen där barn och ungdomar får lära sig respekt och demokratiska former för umgänge där faktorer som ålder, kön, social klass, religion, kulturellt och etniskt ursprung, färdigheter och ambitionsnivå är underordnade idrottsaktiviteten. Föreningsfostran bygger även på att alla ungdomar ska få vara med, känna delaktighet och få möjlighet att utveckla idrottsliga färdigheter utifrån sina egna förutsättningar och intressen. Parallellt med förenings-

fostran förekommer tävlingsfostran som ett annat grundläggande värde som är vägledande i ledares och tränares praktik (Peterson, 2008). Tävlingsfostran strävar till sin natur i riktning mot selektion, där rangordning och jämförelse mellan deltagarna är relaterat till principerna om tävlingsidrott. Trots att de båda fostransprinciperna fungerar parallellt kan de även stå i konflikt till varandra (Peterson, 2008).

Idrotten som alla sociala problems lösning?

Det finns kritik mot den politiska strategin att överlåta till idrottsrörelsen att lösa olika sociala problem (Ekholm, 2016). Denna kritik handlar om att man på ett naivt sätt antar att idrotten är en positiv kraft som kan "frälsa" samhället genom att skapa välfärd och välbefinnande (t.ex. Coakely, 2011). Det finns många exempel på projekt där idrotten förväntats bidra till positiv utveckling, men det finns litet vetenskapligt stöd för att den faktiskt har möjlighet att göra det (Coalter, 2011). Ekholm (2016) studerar, i en svensk kontext, hur idrotten förväntas bidra till att ungdomsbrottslighet och andra sociala problem minskar i omfattning. Analysen pekar på att föreställningen om att idrotten kan ha en sådan funktion i samhället vilar på att idrott associeras med individuell handlingsförmåga och ett aktivt civilsamhälle med gemensamma normer. Den organiserade idrotten uppfattas som ett sammanhang där det är självklart att människor fostras och utvecklas på ett positivt sätt. Därmed formas en bild av idrotten som sätter fokus på de enskilda individernas tankar och handlingar och på den lokala gemenskap som idrottsföreningen finns och verkar i – det är alltså enskilda individer som genom sitt engagemang i idrottsföreningen kan och ska förändras. Ekholm (2016) menar dock att man genom en sådan förenklad bild riskerar att tappa fokus på det slags genomgripande reformer som är nödvändiga om man på ett reellt sätt vill hantera olika sociala problem.

Enligt Fahlén och Sjöblom (2010) hindrar logiken i tävlingsidrott, det vill säga tävlingsfostran, idrottsrörelsens uttalade ambition att erbjuda idrott för alla oavsett bakgrund. De menar att denna logik leder till att det skapas ett standardiserat utbud av idrottsföreningar där de mest framgångsrika, konkurrenskraftiga och expanderande klubbarna blir normgivande i sättet att organisera en idrottsförening. Det standardiserade utbudet utgör en homogenisering av idrottsrörelsen där prestation värderas högt, vilket går tvärt emot idén om att idrott ska vara till för alla.

Socialisering in i föreningslivet är inte en automatisk process utan kräver ett medvetet och aktivt arbete (Rossi, de Alencar, Rossi & Pereira, 2014). Det är inte självklart att alla barn och ungdomar lyckas anpassa sig till den kultur som råder inom idrottsföreningar. Ledare har därför ett stort och diversifierat pedagogisk

uppdrag. De måste exempelvis ha *alla* barns och ungdomars bästa för ögonen, och se till att de vill vara med och känna delaktighet och får möjlighet att utvecklas utifrån sina egna behov samt förbereda dem på idrottens krav att prestera (Redelius, 2013).

Ett intersektionellt perspektiv

Eftersom idrottsrörelsen har som mål att alla, oavsett ålder, kön, social klass, religion, kulturellt och etniskt ursprung, färdigheter och ambitionsnivå, ska kunna delta behöver ett intersektionellt perspektiv användas. Intersektionalitet är ett teoretiskt begrepp och ett analytiskt verktyg som används för att förstå hur olika normer och maktordningar samverkar och skapar ojämlikhet, diskriminering och förtryck (Viruell-Fuentes, Miranda & Abdulrahim, 2012). Överallt i samhället, inte minst inom idrotten, finns normer för hur barn och ungdomar ska bete sig och se ut. Detta påverkar deras liv och handlingar. För att förstå barns och ungdomars integration inom idrotten är det därför problematiskt att endast gruppera dem som "utrikesfödda" eller "inrikesfödda". Dessa normer samverkar med andra starka normer som till exempel rör kön, livsåskådning och social klass. En viktig grundförutsättning i en intersektionell analys är att dessa kategorier betraktas som socialt konstruerade och heterogena. Det innebär att uppdelningar i motsatspar, som till exempel utrikesfödda–inrikesfödda eller pojkar–flickor, behöver ifrågasättas för att undvika förstärkning av hierarkier (Bromseth & Darj, 2010). Olofsson (1989) menar att tävlingsidrotten har vuxit fram utifrån manliga normer och ideal och med den manliga fostran i fokus. Det avspeglas i rekryteringen till barn- och ungdomsidrotten, där pojkar är överrepresenterade. Även socioekonomisk status och kulturell bakgrund har betydelse för vilka som deltar (Larsson, 2008).

METOD

Etnografi

Vi har använt oss av en etnografisk ansats för att besvara våra forskningsfrågor. Ansatsen syftar till att skapa förståelse för samhälleliga fenomen och praktiker, mänskligt handlande och tänkande samt vilken betydelse olika fenomen har för olika människor. För att förståelse ska komma till stånd måste handlingarna och föreställningarna relateras till de kontexter där de förekommer. Genom att vi som forskare deltar i de sammanhang som studeras – samtalar med ledare, barn och ungdomar, deltar i deras aktiviteter, ser vad de gör och hör hur de formulerar sina tankar i olika sammanhang – genereras insikter i och kunskaper om de praktiker och den förståelse av verkligheten som deltagarna själva uttrycker (Atkinson, Coffey, Dalamont, Lofland & Lofland, 2007).

Datainsamling

Resultatet baseras på deltagande observationer av träningar och matcher, informella samtal, fokusgruppsintervjuer med såväl ledare som barn och ungdomar samt nedskrivna riktlinjer och andra policydokument från föreningen. I fokusgruppsintervjuerna deltog mellan tre och fem deltagare (tabell 1). Ledarna intervjuades först i smågrupper, och vid ett andra tillfälle samlades hela ledargruppen för att ge respons på den preliminära analysen av intervjumaterialet.

Genom att vi har använt oss av olika källor (triangulering) framträder flera perspektiv på verksamheterna, vilket skapar en mer nyanserad förståelse. Närhet till den studerade miljön är en förutsättning för att förstå den, och genom deltagande observationer har vi fått inblick i de vardagliga idrottsaktiviteterna och hur barn och ungdomar talar om och agerar i dessa aktiviteter. Under observationerna har vi fört kontinuerliga fältanteckningar som skrivits rent och ligger till grund för analysen. Intervjuerna med såväl ledare som barn och ungdomar har utgått från studiens forskningsfrågor.

Etik

Projektet har prövats av den regionala etikprövningsnämnden i Göteborg. Eftersom vi inte samlat in känsliga personuppgifter menade nämnden att projektet inte

	Antal tillfällen	Antal deltagare	Ålder
Deltagande observationer, Slussen	11	Ca 10–20	Ca 6–16
Deltagande observationer, Futebol Aberto	6	2–7	Ca 13–17
Deltagande observationer, Sporty Friday	4	Ca 100–300	Ca 6–20
Deltagande observationer, utbildningsdagar	4	8–12	–
Intervjuer, ledare			
Intervju 1	–	3	–
Intervju 2	–	2	–
Intervju 3	–	1	–
Intervju 4	–	5	–
Intervju 5	–	1	–
Intervjuer, deltagare			
Intervju 1	–	3	10–13
Intervju 2	–	5	10–17
Intervju 3	–	4	14–16
Intervju 4	–	4	15–18
Intervju 5	–	3	14
Intervju 6	–	4	13–14
Intervju 7	–	4	16–19

Tabell 1. Översikt över observationer och intervjuer.

faller under etikprövningslagen och de har därför inga invändningar mot det. Vi har dock följt god forskningsetik och gängse forskningsetiska principer.

Vi har varit noga med att informera alla potentiella intervjudeltagare om projektet och att de, om de tackade ja, när som helst kunde avbryta sin medverkan utan att ange orsak. Vi frågade alla om de ville vara med på intervjun och var noga med att bara de som gett sitt medgivande deltog. Vid deltagande observationer var det inte alltid möjligt att informera alla närvarande (t.ex. vid Sporty Friday), men vid sådana tillfällen har vi inte samlat information om specifika individer och

Resultatet baseras på deltagande observationer av träningar och matcher, informella samtal, fokusgruppsintervjuer med såväl ledare som barn och ungdomar samt nedskrivna riktlinjer och andra policydokument från föreningen.

nästan alla som deltagit har varit anonyma för oss (vi har inte vetat deras namn). De vi känner till (ledarna) har varit informerade om vårt projekt och att vi gör observationer. Vi har varit noga med att hantera det material vi samlat in så att ingen obehörig kan ta del av det.

En etisk utmaning i ett projekt som detta är dock att man i praktiken inte kan garantera full anonymitet. Det är många som känner till IFK Trollhättan och vilka ledare som arbetar inom Ung Fritid, men vi har inte skrivit ut några namn i rapporten. Genom att deltagande ledare fick läsa rapporten i sin helhet innan den trycktes har vi försäkrat oss om att den inte innehåller något som studiens deltagare känner sig obekväma med, vilket är viktigt ur ett forskningsetiskt perspektiv. Det stärker även resultatens trovärdighet.

Dataanalys

Kvalitativa studier skapar en stor mängd data och analysarbetet påbörjas redan under observationerna. Under de deltagande observationerna noterade vi olika saker som vi undrade över och hade då möjlighet att fråga ledare och deltagare om hur de uppfattade dessa, vilket vi därmed kunde inkludera i vår analys. Rapportens resultat baseras på analys av fältanteckningar och utskrivna intervjuer. Vi har haft en induktiv tolkande ansats, vilket innebär att vi har undersökt ledares och deltagares berättelser samt utforskat dessa för att identifiera centrala mönster, teman, likheter och motsättningar (Thorne, Reimer Kirkham & O'Flynn-Magee,

2004). Konkret har vi utgått från studiens forskningsfrågor och använt oss av det som Kvale och Brinkmann (2014) kallar för meningskoncentrering, vilket innebär att vi vid genomläsning noterat teman, uppfattningar och företeelser i materialet. Därefter diskuterade vi våra iakttagelser för att fördjupa vår analys, varpå vi presenterade resultatet för ledargruppen som kunde ge ytterligare respons. Detta menar vi stärker resultatets trovärdighet.

RESULTAT

Under våra observationer och intervjuer framträdde fyra centrala teman: relationsskapande, disciplin och socialisation, integration och inkludering samt ledarnas yrkesroll.

Relationsskapande

Under de deltagande observationerna och i intervjuerna med ledarna framträdde relationsskapande som det allra mest centrala i ledarnas arbete. Relationerna till barnen och ungdomarna, till deras föräldrar och till området där föreningen verkar, men också relationerna i arbetsgruppen, är alla av central betydelse. Även i intervjuerna med barnen och ungdomarna kretsade en stor del av samtalen kring betydelsen av relationsskapande.

Relationer mellan ledarna och barnen/ungdomarna

Ledarna ägnar mycket tid och energi åt att möta barnen och ungdomarna, att se dem och lära känna dem, under de olika aktiviteterna. Idrottsaktiviteterna är ett medel, ett verktyg, i relationsskapandet och det relationerna byggs runt och genom. Konkret handlar det om att hälsa, ge en kram, ge ”high five”, lära sig namn, fråga om ålder/skola/syskon/kompisar/intressen, bjuda in till deltagande, uppmuntra och bekräfta. I en av gruppintervjuerna med ledarna fördes följande resonemang:

Ledare 1: *Nja, jag får känslan av att dom tycker om oss också. [skratt]*

Ledare 2: *Ja... det är vi. Vi skojar väldigt mycket med dom, men vi håller ju en professionell nivå.*

Ledare 1: *Går vi in och sätter oss i cafeterian på skolan så flockas dom runt oss, så är det.*

Intervjuare: *Det kan jag tänka mig.*

Ledare 2: *Vi har ju skapat relationer med alla ungar och alla tycker om oss. Så fort dom är på dåligt humör så kommer dom till oss.*

Ledare 1: *Man blir som en extra pappa. Man får så mycket meddelanden, det kan vara på Facebook och det ena och det andra. Ibland vet man*

inte vad man ska svara... Det är nästan skrattretande, men man får spela med. Dom kanske inte förstår bättre, så man får svara. Man ska i alla fall svara, inte ignorera.

I de öppna aktiviteterna ser relationsskapandet lite annorlunda ut jämfört med i den ordinarie fotbollsverksamheten där deltagande är mer regelbundet och man arbetar med en mindre grupp under längre tid. Alla ledare har gått Futebol da Forcas ledarutbildningar, där relationsskapande är i centrum och det ges ett antal konkreta tips på övningar för att stärka de sociala relationerna i gruppen, och samtliga försöker på olika sätt att tillämpa det de lärt sig. De menade själva att det får positiva konsekvenser för relationerna i laget och att det är viktigt för att känna delaktighet. En av ledarna berättade om en diskussion han haft med en annan ledare:

Ledare: *Han säger ju själv att sen han började med ”check in” i det laget, och pratar med ungdomarna innan [träningen] och frågar hur det har varit veckan innan, är det... Det var ju ett ganska jobbigt lag, och han märker ju fruktansvärd skillnad i laget relationsmässigt med dom här grabbarna. Det är hans grabbar nu och dom är liksom mer på. För då visar han liksom att han inte bara ska träna oss i fotboll och säga spring, utan han frågar faktiskt hur veckan har varit och hur nånting är. Och bara det lilla, att jag faktiskt visar att jag är intresserad av hur du har det... för jag menar, går det skit i fotbollen så kanske det finns en anledning till det. Bara liksom bry sig!*

Ledarna framhöll att de vill finnas där så att barnen och ungdomarna ”kan prata av sig”. Flera av ledarna talade om deltagarna som en ”familj” och om sig själva som ”storasyster”, ”storebror” eller ”pappa”, det vill säga en person som man kan vända sig till när det krisar, när man vill ha råd eller när man bara vill dela sina tankar och funderingar med någon. Det framkom också att ledarna uppfattar relationen som ömsesidig, att de verkligen tycker om de barn och ungdomar de arbetar med: ”Det är våra tjejer och killar” eller ”... våra ungar.” På samma sätt beskrev några av de äldre ungdomarna,

som varit del av verksamheten en längre tid, relationerna i familjetermer:

Deltagare: Jag ser ju i alla fall [namn på ledare 1] som storasystem, storasyrran jag aldrig fick. Alltså, vi har olika skämt som vi... det är bara jag och hon som fattar dom. Så vi går runt och skämtar med alla. Sen så är ju [namn på ledare 2] känd som allas mamma, andramamman som vi heller aldrig fick. Vi har ju till exempel en Instagramsida med IFK Dam, och där har man frågat vad [namn på ledare 2] är, och det är ju mamma. Och [namn på ledare 1] är storasyrran.

I intervjuerna betonade de yngre barnen vikten av att ledarna är rättvisa och personer de kan vända sig till om någon retas. De äldre barnen framhöll tränarna som förebilder och sa att de vill försöka vara den typen av person för de yngre barnen:

Deltagare: Alltså, vi vet inte vad vi vill kalla det, men man blir ju som en storasyster för andra tjejer och vi vill få med tjejer i det här med IFK och olika aktiviteter. Det blir ju så att man... det blir som en kedja. Man växer in i det och sen så tar man över och så... Jag vill inte släppa det här!

Flera av de äldre ungdomarna arbetar som ideella ledare för yngre barn, och att få frågan om de vill bli ledare har betytt mycket för dem. De beskrev ledare som sett dem och trott på deras förmåga att ta ansvar, och de sa att de fått ett sammanhang och en roll:

Intervjuare: Hur kom du in i det här med IFK?

Deltagare: Ja, jag vet inte. [Namn på ledare] ville ha mig, så hon tog mig. Så jag fastnade här.

Flera av ledarna uttryckte att de känner ett socialt ansvar för barnen och att de försöker hitta lösningar så att barn i familjer med en svår ekonomisk situation kan delta även i IFK Trollhättans ordinarie fotbollsverksamhet. De beskrev att en del inte har råd med avgifter, men att man i IFK Trollhättan gör mycket för att hålla dem så låga som möjligt. De sa också att få av föräldrarna äger företag som kan ställa upp med sponsring och att föreningen har fått söka sponsorer i andra sammanhang. I enskilda fall har ledarna personligen stöttat barn med pengar till mat när de varit på matcher eftersom de av olika skäl inte haft med sig det.

Ledarna berättade att de skapar relationer med barnen och ungdomarna för att de känner ansvar för dem och att de då identifierar barn som har det särskilt svårt:

Ledare: Sen vet vi ju också vilka som kanske inte har hela familjen här. Och vi vet ju oftast vilka föräldrar som själva har tappat greppet fullständigt. Det lär vi oss under vägen och då tror jag att vi lägger mer fokus på dom barnen... för dom har det rätt så tufft, och dom andra kan föräldrarna ta hand om. [...] Det är också nåt man lär sig, vilka vi ska liksom jobba med. Det är ju sånt man får veta genom relationer, för att man är där ute hela tiden och lär känna folk.

Området där föreningen verkar utsattes 22 oktober 2015 för ett högerextremistiskt terroråd då en man gick in på en grundskola och högg ner elever och personal med ett svärd. Händelsen återkom i ledarnas berättelser och det framkom tydligt att den inneburit ett trauma för både barn och vuxna. I den akuta krisen var det dock självklart att fokus för ledarnas arbete låg på barnen och ungdomarna:

Ledare: En sak som jag tror att vi gjorde bra var att vi när vi kom dit aldrig tänkte på hur vi själva mådde, för vi såg barnen och hur dom grät och hur dom mådde dåligt. Vi gick liksom in i en storasyster- eller storebrorroll där. Och det var samma sak när [...] vi fick samtalet [...]: "[Namn på ledare], det är en man som kommer och försöker döda oss." Bara den känslan, när vi fick samtalet... Vi sprang in till skolan när han var där inne, och vi tänkte aldrig att vi kommer dö om vi går mot honom. Det enda vi tänkte var att barnen inte får skadas. Då förstår du hur mycket vi älskar våra ungdomar.

Relationer mellan barnen och ungdomarna

Som svar på frågan vad Sporty Friday betyder för dem gav deltagarna uttryck för att aktiviteterna bidrar till en meningsfull fritid. Framförallt var det två aspekter som återkom: **a)** de sociala aspekterna och aktiviteternas funktion som mötesplats och **b)** idrottsaktiviteterna i sig och att utveckla idrottsliga färdigheter. Konkret talade de om glädjen över att träffa kompisar och lära känna nya människor, men också över att få utöva olika idrotter, utveckla sitt idrottande och lära sig mer. De två aspekterna hängde tydligt samman i intervjuerna – för en del var de lika centrala, för andra kombinerades de på olika sätt – och går inte att separera.

Intervjuare: Vad är det som är så roligt med Sporty Friday?

»

Deltagare 1: *Man får se många som man inte känner och ...*

Deltagare 2: *Roligt!*

Deltagare 3: *Vänner och att ha kul och så.*

Intervjuare: *Och det är roligt att spela basket?*

Deltagare 3: *Ja, och att testa boxning och så.*

I den här intervjun deltog fyra tonårstjejer som inte höll på med andra idrottsaktiviteter men kom till Sporty Friday för att spela basket, boxas och träffa folk. När vi intervjuade flickor som börjat i den ordinarie fotbollsverksamheten och som tidigare deltagit eller fortfarande deltog i de öppna aktiviteterna framkom det också att relationsskapandet är viktigt:

Intervjuare: *I laget då? Känner ni varandra sedan innan, eller ...?*

Deltagare 1: *Dom flesta känner jag inte igen, men några. [Namn] kände jag inte innan, nu har vi blivit typ som systrar.*

Intervjuare: *Vad tycker ni om det då?*

Deltagare 2: *När jag började i laget blev vi tajta på en gång.*

Relationer till föräldrar och området

I föreningen finns många barn till föräldrar som invandrat till Sverige och som själva inte deltagit i organiserade fritidsaktiviteter. En del av ledarnas arbete handlar om att bygga relationer till föräldrarna så att de känner sig trygga med att låta barnen delta. En av de äldre ungdomarna menade att det har varit viktigt för hennes deltagande:

Deltagare: *Du frågade förut vad IFK betyder för en, eller sa du det? Alltså, när jag skulle ut när jag var yngre ... mina föräldrar alltså, så fort dom visste att det var IFK ... dom fick kontakt med ledarna som jobbar inom IFK. Det var en trygghet för dom när jag sa att jag kommer vara med IFK, eller jag kommer gå och spela fotboll eller det här med Ung Fritid eller Sporty Friday. Det var en trygghet, men från början var det jättetufft för mig som har en annan kultur och bakgrund att komma ut i det här och delta och sånt. Så det är det som är så skönt, att dom tar kontakt med föräldrarna, pratar med föräldrarna, förklarar hur det ligger till. Man behöver inte oro sig, man behöver inte tänka på att det är så eller så. [instämmande mummel från övriga]*

När någon ska börja träna i föreningens lag vill ledarna först ha kontakt med föräldrarna och helst träffa dem personligen. Ledarna beskrev att det då blir mycket enklare för både föräldrar och ledare att ringa upp om det skulle uppstå några funderingar eller problem. Ett problem som föreningen delar med många andra idrottsföreningar är brist på föräldraengagemang när det kommer till att skjutsa till cuper, ställa upp som kioskvärd eller dylikt. Det är omöjligt att veta om dessa problem är större i denna förening än i andra, men rent statistiskt äger färre hushåll bil, fler är ensamstående och fler hushåll innehåller fler barn än genomsnittet i Sverige. Även om ledarna har förståelse för att en ensamstående sexbarnsmamma utan körkort och bil har svårt att ställa upp, försöker de genom föräldramöten och uppsökande verksamhet skapa och upprätthålla kontakten med föräldrarna och blir därmed en del av många föräldrars kontaktnät i Sverige.

Det har vid ett flertal tillfällen inträffat oroligheter i området, med ungdomar som bränt bildäck och kastat sten mot polisen. Genom att ledarna har etablerat relationer med en stor del av ungdomarna och skapat en tillit menade de själva att de kan bidra till att lugna ner stämningen och hitta vägar som andra instanser har svårt att finna:

Ledare: *... ibland vet vi att det finns dom som aldrig kommer att öppna sig inför socialtjänsten. [...] Sen vet vi också att det finns tillfällen när vi har kontaktat socialtjänsten och dom säger att "nä, men vi slutar nu så vi kan inte ta det, vi får ta det här i morgon". Och då, då struntar vi i det helt enkelt. Och när det kommer till akuta situationer, som Kronandådet eller kravaller, då tror jag inte att vi tänker utan då ser vi bara, va fan, det är våra ungar som är där uppe ... alltså, då går vi bara.*

Under en intervju blev en av de kvinnliga ledarna uppringd av en orolig förälder som undrade var dennes dotter var. Efter samtalet beskrev ledarna de nära relationer de skapat med flickornas föräldrar. Samtidigt beskrev de att det kan kännas betungande, eftersom det är dem som föräldrarna i första hand tar kontakt med när de inte vet var dottern är, oavsett tid på dygnet:

Ledare 1: *Det kan vara påfrestande ibland, för man blir ju verkligen deras barnvakt, nästan. Så det är såhär: "Ja, men nu är min dotter inte hemma. Var är hon?" "Ja, men det är fredag och klockan är tre, jag vet inte."*

Ledare 2: *Och dom [en del av ungdomarna] lyssnar mer på oss än vad dom lyssnar på vissa föräldrar.*

Relationer i arbetsgruppen

I idrottsföreningen arbetar ett stort antal ideella ledare, främst med den ordinarie fotbollsverksamheten men flera är involverade även i de öppna verksamheterna, och de som har anställning för att driva olika sociala projekt i föreningen arbetar även ideellt på sin fritid. Arbetet som ledare kan vara svårt och att området utsatts för ett högerextremistiskt terrorbrott har påverkat såväl barn och ungdomar som ledare.

Ledare: *Jag kan få känslan av att dom [en del av de ideella ledarna i föreningen] ibland kan säga att det där [att arbeta med sociala projekt] kanske inte är vår grej. Men jag tror ändå, om det sätts på prov... det såg jag ju bara när det här hände, 22 oktober [terrordådet], det var ju ingen som kallade på dom. Det sa ju bara smack, så hade vi varenda ledare här. Dom lämnade sina jobb och stod här uppe, tog ungarna och själva liksom ordnade samling: "Nu samlas vi på [föreningslokalen], om det är nån som vill samlas där så är vi med." Det kommer ganska naturligt. Och hos dom så, jag tror inte... även om dom skulle säga att "ah, men jag är ingen socialarbetare" så är dom nästan medvetna om att "jag är ju jätteviktig för ungarna"! Så det är förankrat att vi jobbar i sociala projekt och liknande, det är det ju. Annars hade det inte funkat.*

Att uppdraget är komplext och många gånger svårt har svetsat samman ledargruppen. I intervjuerna med de anställda ledarna lyfte alla fram hur betydelsefull arbetsgruppen är för att de ska klara av sitt arbete:

Ledare: *Vi har alltid... alltså, är det nånting vi undrar, vi tar alltid det med varandra, till exempel om vi gör nånting. Vi brukar alltid... alla ska veta allting som sker. Alltså hela tiden. Det spelar ingen roll om vi inte jobbar med killarna, men dom ska veta vad som pågår. Och vi ska veta vad som pågår hos dom. Så vi har ju blivit typ som en familj.*

Vid deltagande observation av de öppna aktiviteterna såg vi hur ledarna konsulterade varandra och bollade hur de skulle hantera olika situationer. Ibland, när någon tyckte att det var svårt att veta om hon eller han hanterat en situation rätt, gick en annan av ledarna iväg och pratade med ungdomarna. De berättade också för varandra om små positiva saker, till exempel att den och den ungdomen faktiskt var där och vågade delta, vilket hen inte hade gjort förut, eller att någon bett en annan person om ursäkt och rätt ut en mindre kontro-

vers. Vi såg också hur man ibland hade olika åsikter om hur saker skulle hanteras och att man inte väjde för att ta en diskussion om det. Att det är högt i tak bidrar till sammanhållningen och tryggheten i arbetsgruppen.

Disciplin och socialisation – "dom här barnen"

I intervjuerna talades det mycket om att just de här barnen och ungdomarna är speciella och behöver mycket tydlighet och disciplin. En vanlig kommentar var också att det "daltas" och "lullas" med barn i Sverige:

Ledare: *Då får man säga ifrån liksom, så är det, man får ta till... så som lärarna gjorde förr, så som lärarna inte får göra idag. Man måste vara hård, helt enkelt.*

Intervjuare: *Hur då hård?*

Ledare: *Nej, men... jag har varit inne på skolan, jag kan inte se dom där som riktiga lärare, dom är för slappa, helt enkelt.*

När vi frågade barnen hur de uppfattar ledarna var dock ord som "justa", "snälla" och "rättvisa" återkommande. Ledarna talade alltså gärna om att de är hårda, men i praktiken är de inte lika konsekventa och de upprätthåller inte alltid regler såsom att enbart prata svenska eller att ledarna gör upp lagen vid turneringar (för att de ska omfatta barn och ungdomar med olika språklig och kulturell bakgrund). Men ambitionen är enligt ledarna att vara tydlig, bestämd, rättvis och konsekvent. De beskrev att det bidrar till att skapa trygghet bland barnen och ungdomarna, och att de upplever att barnen också uppskattar det eftersom de kommer tillbaka vecka efter vecka och så småningom lär sig de sociala koderna för organiserad idrott. Konkret handlar det om att alla ska vara tysta innan ledarna blåser igång matcherna, att följa med i de olika påbjudna aktiviteterna, exempelvis samling eller uppvärmning, och att inte förstöra för någon annan med sitt beteende. Ledarna framhöll att den mångkulturella miljön innebär extra krav på tydlighet och konsekvens:

Ledare: *Jag tror att du måste vara oerhört hård och konsekvent. Det är ju som vi säger: Innanför grindarna här är bollen rund, reglerna är samma över hela världen. Det spelar ingen roll vad du tror på. Jag menar, vi har haft tioåringar som kallar varandra saker på grund av om dom är shia eller sunni. Dom skriker, dom vill inte sitta bredvid en rom eller en somalier, dom slåss för att... ja alltså, dom här tjugoåriga krigen*

som dom har levt i, dom motsättningarna dom har haft och subkulturer. Jag menar, det räcker att det är två romer från olika byar så kan det smälla nånstans. Det är ju nåt som vi behöver jobba med hela tiden, och vara stenhårda. Och då är det jättebra att det är stenhårt, alltså vi använder ju fotbollen också till att driva dom till nånting gemensamt.

En deltagare beskrev:

Intervjuare: *I början har ni en samling. Spelar det roll?*

Deltagare: *Om man inte har samling, hur ska man då börja? Man ska samlas och så ska lära- ren säga vem som ska börja jogga. Dom bestämmer vem som ska jogga. Två stycken ska räcka upp handen, så här, och säga "vi vill" och dom ska vara först. Fem varv eller tio eller tjugo. Sen ska man sätta sig och så ska man stretcha. Sen ska man börja matchen.*

Under de deltagande observationerna såg vi att barnen när de själva fick välja lag gärna grupperade sig utifrån språklig och kulturell tillhörighet, vilket ledarna ibland försökte bryta men ibland lät passera. Vi uppfattade också att det då och då uppstod konflikter på grund av att ungdomarna sa saker till varandra på det egna språket, även om vi som utomstående inte kunde förstå bakgrunden. Under intervjuerna frågade vi ungdomarna om detta och de berättade att de använder sitt modersmål när de blir osams och inte vill att ledarna ska förstå vad som sägs:

Deltagare 1: *Dom blir arga på varandra.*

Intervjuare: *När dom blir arga på varandra så pratar dom...?*

Flera av barnen: *Somaliska.*

Intervjuare: *Varför det?*

Deltagare 1: *Dom som är där, dom har somaliska som språk.*

Deltagare 2: *Dom vill inte att ledarna ska fatta vad dom säger.*

Intervjuare: *Aha. Säger man taskiga saker, eller vad säger man?*

Deltagare 1: *Ja, typ jag ska knulla din mamma.*

Intervjuare: *Oj! Ja, det är klart att man blir arg.*

Deltagare 3: *Ja, man säger saker... personen blir arg, och så går han till en annan person och det är så bråket börjar.*

Ledarna upprepade vid många tillfällen att alla ska prata svenska, men i praktiken är det inte helt lätt att upprätthålla det. En del av barnen är födda i Sverige, medan andra har kommit hit helt nyligen. I relation till de nyanlända har ledarna ett inkluderande förhållningssätt, och i intervjuerna betonade de att de inte ville särbehandla någon och att deltagandet bidrar till språkinläring. De barn och ungdomar som bott längre i Sverige översätter ofta åt sina kompisar och flera av barnen menade att deltagande i de öppna aktiviteterna är ett sätt att lära sig språket:

Intervjuare: *Mm, men ibland ropar ledarna "bara svenska, nu ska alla prata svenska" för att man pratar olika språk?*

Deltagare 1: *Ja, egna språk.*

Deltagare 2: *Men vissa kan inte språket. Det är jättesvårt att kunna, alltså när man är ny och kommer från Somalia... alltså det är jättesvårt, så man får prata så här, lätt svenska.*

Deltagare 1: *Ja, det är jättesvårt. Jag brukar säga att jag inte kan.*

Deltagare 2: *Ja, jag har bott i Sverige i bara tre år och jag brukar säga att ja, jag vill inte prata. Jag är rädd att säga fel och ja... men man lär sig.*

Intervjuare: *Men tycker ni att det är bra att man har bestämt att man bara ska prata svenska?*

Deltagare 1: *Ja.*

Deltagare 2: *Ja, för man lär sig också, tycker jag.*

Deltagare 3: *Man förstår också när andra pratar.*

Deltagare 2: *Ja, det är kul att lära sig andra språk, att kunna många språk.*

Deltagare 1: *Jag ska lära mig spanska! Det är bra att kunna när man blir proffs.*

Svenska är det gemensamma språket men vid tillfällen då en majoritet av deltagarna kommer från en specifik etnisk grupp är det svårt att hålla fast vid svenskan. I ledargruppen finns en flerspråkig kompetens och de kan även många fraser på olika språk, vilket används som ett sätt att skapa kontakt. Samtidigt beskrev en del av ledarna att det är skillnad mellan killarnas och tjejernas förmåga att ta till sig normen att tala svenska och att det har biologiska orsaker:

Ledare 1: *[...] men vi tjejer har mycket lättare för att anpassa oss än vad killar har. Sen är det ju det här också... det manliga testosteronet... och det har ju tjejer inte riktigt, och så.*

Ledare 2: *Vi behöver inte positionera oss så.*

Ledare 1: *Jag menar, om du säger till en 16-årig kille: ”Tyst, du pratar inte det språket. Hör du vad jag säger?” Efter tio gånger, när man har sagt till dom liksom, då blir man ju irriterad. Då bli det ju det här man mot man.*

Ledare 2: *Maktkamp.*

Ledare 1: *Utmaning. För säger vi det till en tjej liksom... ”Jaha, förlåt jag glömmer.” ”Det är ingen fara, men tänk på det.”*

Ledare 2: *Det är lättare [för tjejerna] att backa liksom.*

För de barn och ungdomar som väljer att engagera sig i den ordinarie fotbollsverksamheten finns ett värdegrundskontrakt som gäller såväl spelare som ledare och föräldrar. Förutom att vara en ansvarig person, visa hänsyn och respekt, sköta sina studier, göra sitt bästa och vara ett föredöme lovar spelarna/ledarna/föräldrarna att respektera alla olika nationaliteter, religioner och etniska ursprung.

Ledare: *När vi pratar om disciplin är det ju också en annan sak. För att kunna lära dom här barnen är ju disciplin... alltså, vi ska ju få folk som har krigat mot varandra i generationer att umgås med varandra samtidigt. Vi ska få folk att släppa att dom kommer från Nord- eller Sydsomalia och vi ska få folk att skita i om dom är romer eller... Det är ju också sånt vi ska ta. I kramen kan du tala om för dom att ”jag gillar dig, men det här är inte okej” för att dom ska veta att... [...] Kärlek är ju både disciplin och omtanke. Det är ju inte bara kramar. Det är ju även bestraffning. Vi vill ju inte bara fostra goda spelare, vi vill fostra goda samhällsmedborgare. Dom ska veta liksom vad som händer om vi inte gör det här. Bara att snällt och vänligt tala om det, ”det här är inte okej”.*

Ledarna beskrev att fostran av fotbollsspelare och fostran av goda samhällsmedborgare går hand i hand. På direkta frågor om hur de ser på disciplin och om ”de här barnen” skulle vara speciella i något avseende framhöll ledarna att många av barnen har erfarenheter i bagaget som präglar dem i det sociala samspelet:

Ledare 1: *Men tänk så här: Barnen kommer från krig. Och från en helt annan uppfostran, i ett helt annat land. Så självklart behöver dom extra mycket, mer än vad dom svenska barnen behöver. Dom svenska har inte upplevt det här, dom har inte upplevt det. Deras mentalitet är*

inte likadan över huvud taget. Jag menar, du ska förändra hela uppfostran, du ska förändra ditt språk, din vardag... allt ska förändras. Så självklart behöver dom extra mycket disciplin, kärlek, omhändertagande, kunskap, information, uppfostran, allt.

Ledare 2: *Dom behöver lära sig stå i kö för att hämta mellanmålet på förskolan. För har du bott i ett flyktingläger så står du inte i kö, du krigar dig fram för att komma åt den där mackan. Annars tar den slut. Det är ju vår verklighet att ta emot dom här barnen som har haft det så.*

Att tydliggöra gränser och förväntningar beskrevs således som ett sätt att socialisera in barnen i ett sammanhang och därmed stärka deras agens.

Integration och inkludering

Såväl ledare som deltagare framhöll mångfalden i bakgrunder och erfarenheter som en av föreningens främsta styrkor och något deltagarna uppskattar:

Deltagare: *Vi har tjejer med sjal, vi har tjejer som är ljusa, vi har tjejer som är mörka, vi har tjejer som är svenskar, vi har tjejer som är araber, vi har tjejer som är somalier, vi har turkar, vi har allt! Alltså, det är det som jag älskar, jag kan sitta och kolla på laget och bara le. Kolla på under träningen och bara: ”Fy fan, det här känns tryggt!” Så jag tror inte nån nånsin skulle komma och känna sig lite utanför. Alltså, alla är välkomna så som dom är. Det spelar ingen roll vilken religion, vilken hudfärg, vilken läggning man har!*

Det är tydligt att den här deltagaren menar att föreningen har lyckats skapa en inkluderande miljö där alla är välkomna. Men vi förstod också under de deltagande observationerna att en ständigt pågående diskussion handlar om hur man kan arbeta inkluderande men också ha en bra verksamhet. Hur strikt ska man hålla på åldersgränsen när det står en 9-åring och vill vara med på Sporty Friday som egentligen är från 12 år? Är det viktigt att alla ska vara ombytta på Sporty Friday och tvinga av de ”coola 14-åringarna” deras jackor eller de somaliska tjejerna deras sjalar och långa kjolar? Ska någon portas från de öppna idrottsverksamheterna för att hen i andra sammanhang haft samröre med kriminalitet? Eller är det viktigare att barnen och ungdomarna kommer dit och deltar, umgås med olika människor, bygger relationer med ledarna och får en positiv upplevelse? Ledarnas svar på dessa frågor var att man

i möjligaste mån, så länge man inte förstör för någon annan, ska inkluderas. När det kom till idrottslig förmåga var det även här centralt att alla ska få vara med, vilket kom till uttryck i följande intervju med flickor i den ordinarie fotbollsverksamheten:

Deltagare: [...] vi har varit och bowlat för att vi spelade en bra match. För det spelar inte någon roll, vi behöver inte vinna, det beror på hur vi spelar. När andra laget spelar fullt behöver vi inte göra likadant och vinna, utan det spelar ju ingen roll för oss.

Intervjuare: Att man själv gör en bra match oavsett om man vinner eller förlorar?

Deltagare: Man vinner inombords.

Flera av deltagarna framhöll precis som de här tjejerna att det viktiga inte är att vinna. Ledarna beskrev även att det är skillnad mellan killar och tjejer när det kommer till målet med idrottandet, att killarna är mer fokuserade på att vinna än tjejerna. Flera av pojkarna som gått vidare och tränar i ordinarie fotbollslag beskrev också att det är mer ”på allvar” att träna där, vilket de uppskattar. Liksom tusentals ungdomar världen över drömmer de om att spela i de stora etablerade lagen och de uttryckte att vägen dit går genom hård träning:

Deltagare 1: Jag vill bli en stjärna, jag vill utvecklas och så.

Deltagare 2: Träning ger färdigheter, så fortsätt träna!

Intervjuare: Vad är skillnaden mellan det här, alltså att spela i IFK i ett lag, och att spela i Slussen?

Deltagare 3: Det [Slussen] är bara på skoj!

Deltagare 4: Det är enkelt!

Deltagare 1: Inte enkelt, men det här är viktigt. Det här är för att spela matcher, men Slussen det är för skoj skull. Ung Fritid, att man ska ha fritid där.

Deltagare 2: Så man inte hamnar på gatan.

Som i alla idrottsföreningar balanserar man mellan att låta idrotten vara på lek och att vara viktig och på allvar, vilket de här killarna lyfte fram som centralt för dem då de vill utvecklas.

I början av projektet hade vi en diskussion med några av ledarna om begreppet integration och de uttryckte att de föredrar att använda begreppet inkludering eftersom det är vad de kan påverka – i deras verk-

samheter är alla välkomna oavsett ålder, kön, språk, religion, etnicitet och idrottslig förmåga eller om man tidigare hamnat på fel sida om lagen. Ordet integration uppfattades som ett annat ord för assimilation in i en majoritetskultur som på många sätt är frånvarande området. Hur ska det gå till? Vem ska integreras och i vad? Med följande ord beskrev en av ungdomarna betydelsen av att ingå i ett sammanhang med svenskfödda individer för att kunna integreras och få förståelse för det svenska samhället:

Deltagare: Jag kommer ju aldrig lära mig hur landet fungerar och hur jag ska bete mig om inte jag får chansen att vara med någon som är svensk. Hur ska jag kunna bygga relationer när dom lägger alla nyanlända på ett och samma ställe? Och sen så vill dom att man ska följa Sveriges lagar, den svenska kulturen och Sveriges... ja, men allt som har med Sverige att göra, och man ska anpassa sig. Men hur ska dom anpassa sig när dom inte får chansen att komma ut?

Både ledarna och de äldre deltagarna uttryckte kritik mot boendesegregationen och lyfte fram den som ett stort samhällsproblem. De framhöll styrkorna med den mångkulturella miljön, men beskrev gruppen med ”svensk bakgrund” som underrepresenterad och därmed avvikande i den kulturella blandningen. Istället för att fokusera på att så få med ”svensk bakgrund” från andra stadsdelar deltar i aktiviteterna koncentrerar de sig på att skapa en positiv miljö och en meningsfull fritid för de barn och ungdomar som finns i området.

”Det här området”

Att Sverige och Trollhättan är starkt segregerat är ett faktum som de intervjuade förhåller sig till. Ledarna och de äldre ungdomarna talade om ”det här området” och ”den här sortens område”, och benämnde det ibland skämtsamt som ”orten”. De yngre barnen nämnde ingenting om detta. Det är här de bor, det var självklart, och de reflekterade inte så mycket över att andra områden kan ha en annorlunda social sammansättning. De äldre ungdomarna och ledarna talade om ”svenskar” som de som inte bor i stadsdelen, samtidigt som de framhöll att de själva är svenskar.

Deltagare: Ja, jag blev jätteglad när jag såg att det började komma in svenska tjejer i laget. Från början så var det inte så, vi hade inga svenska tjejer i laget. Men det blev jätteroligt när svenska tjejer kom in och då visade man ändå... alltså, det blir ju en styrka i det. [...] Då visar man att nej, det är inte som ni tror, att man är rädd eller att det händer nånting hemskt

här. Det finns svenskar som deltar lika mycket som oss invandrare.

Den här ambivalensen var återkommande. Å ena sidan talade man om sig själv som svensk och en del av det svenska samhället, å andra sidan var svenskar det samma som representanter för det majoritetssamhälle som på många sätt är frånvarande i området. Några av ledarna nämnde exempelvis att de vid en viss tidpunkt hade satt stopp för nya spelare i ett lag på grund av att de var så många, men ändå skulle ha välkomnat ”svenskar” om det kommit några:

Ledare: *Så har vi startat upp ett C-lag i IFK, till för såna [unga vuxna] också, men där har jag gjort så att jag har sagt att nu kan jag inte ta in fler. Men skulle det komma en, jag säger som det är, en svensk kille som vill spela på en lite lägre nivå, då säger jag aldrig nej heller. Så jag har en jätteblandning utav folk i det här laget.*

Med ord som ”det svenska”, ”Sverige måste visa...” och ”det här området” beskrev man således att området är speciellt. Integration försvåras av det finns få självklara mötesplatser och naturliga tillfällen till relationsbyggande mellan boende i området och människor med svensk bakgrund. Ledarna tryckte hårt på att skolan är viktig. De uppmuntrar barnen och ungdomarna att ta sina studier på allvar då det är ett sätt att ta ansvar och skapa sig ett bättre liv med större valmöjligheter, och de har även organiserat läxhjälp för att stötta elever i skolarbetet, vilket de beskrev som en del av integrationsarbetet. En idé med de olika idrottsverksamheterna är att barnen och ungdomarna ska hitta ”sin grej”, men genom kontakterna med olika idrottsföreningar ska de också få inspiration och mod att ansluta sig till idrottsklubbar i andra delar av staden.

Deltagare: *Jag tycker det [Sporty Friday] är väldigt bra! Speciellt i den här stadsdelen, där det är ungdomar som svänger lite höger vänster, om man säger så. Och kollar man just nu på vintern, det finns inte så mycket att göra, fritidsgårdarna brukar vara stängda. Och när man är lite äldre så får man vara ute lite längre och så vet du, då är ju Sporty öppet till tio och det är en perfekt plats att vara här. Det är varmt och skönt och gemenskap, och så träffar man på nya sporter, nya människor. Så jag tycker Sporty är en riktigt smart idé. Speciellt som jag sa i såna stadsdelar, alltså Trollhättan är ganska... om man säger så rent ut, vi har lite mer invandrare.*

Det ungdomarna tog upp som speciellt i området är just att där bor fler personer med invandrarbakgrund samt

att det finns ungdomar som ”svänger lite höger vänster”, det vill säga har hamnat i olika grader av kriminalitet. De äldre ungdomarna diskuterade mycket kring att bostadsområdet har ett negativt rykte, vilket de tyckte var djupt orättvist. Själva känner de sig mycket tryggare i sitt område jämfört med ”nere i stan”, med hänvisning dels till att många inte dricker alkohol i de här kvarteren, dels till den sociala sammanhållning man känner med varandra.

Ledarna tog även upp andra sociala problem såsom hög arbetslöshet, fattigdom, trångboddhet och psykisk ohälsa på grund av traumatiska erfarenheter av krig och flykt. Att området har sina särskilda problem sågs som ett argument för att det finns ett större behov av organiserade aktiviteter för de här barnen och ungdomarna, för att ge dem en meningsfull fritid och kompensera för de sociala problem som finns hos en del av familjerna.

Stolthet

Alla vi talat med uttryckte en stolthet över sin stadsdel. De talade om den med värme och framhöll det mångkulturella som något vackert, något de uppskattar.

Deltagare: *[...] det är inte mycket pengar som spelar roll och sånt, man vill ju verkligen ha den här tryggheten, känslan, gemenskapen. Så det är det man är ute efter och... alltså, man ska ju se på det här som har hänt med Kronogården och... händelsen där och... allt som har hänt...*

Intervjuare: *Du menar terrordådet?*

Deltagare: *Ja, i skolan och... vilket rykte man har utanför. Man vill ändå visa att det inte är så som ni tror, vi har ändå den gemenskapen, vi finns för varandra, det finns kärlek, det är inte bara hat. Så det är mycket som spelar roll och det... man vill lyfta fram det.*

Det var många som lyfte fram kärleken och gemenskapen i området, och att man känner varandra och känner sig trygg och stolt över området. Till skillnad från nere i ”stan” är man alltid trygg här. Trots det tog många också upp att människor utifrån har en negativ bild av området och att de ser ner på dem som bor där – och att de själva ibland inte nämner att de bor i stadsdelen.

Ledare: *Det här med orten är nåt annat. Man vill ju vara stolt över sitt område, och orten, det handlar ju mycket om att här är vi alla mot dom. Och det är nog inte för att man vill vara det, det är ju för att övriga samhället har skapat det så. Övriga samhället säger att ni är dom. Och då blir man dom. Då vill man vara*

stolt över att vara dom. Men man vill ju väldigt gärna in i det inre samhället. Men det är ju nån annan som har skapat det. Och då blir orten nåt, ens eget.

Stoltheten och värnandet om området kan ses som ett motdrag och ett sätt att stärka självkänslan och självrespekten, och därmed ett möjligt förhållningssätt för individer att hantera strukturell ojämlikhet och segregation. På det sättet kan föreningens verksamheter ses som främjande för barns och ungas agens.

Integration som process

Såväl ledarna som de äldre ungdomarna talade om att migration och integration är processer som tar tid. Uppfattningar om sociala och kulturella koder och vad som är acceptabelt för olika individer är inte statiska utan förändras över tid.

Ledare: *Vi tar diskussioner med föräldrarna. Det är klart att folk har lyckats att få tjejer att vara med tidigare, men nu är det många som får mer och mer frihet för att man inser att ja, så ska det vara. Och det är ingen annan som tar diskussionen med föräldrarna på det sättet. Man står liksom och säger "ja, här är jämställdhet i Sverige och alla får göra samma saker enligt lagen". Men just den här diskussionen: dom är där, det finns ledare där, dom kan man ringa där, vi tänker så och så. Det gör ju jättemycket för just tjejerna att dom får vara med.*

Som tidigare nämnts betyder relationsskapandet mycket för att föräldrarna ska känna sig trygga med att barnen deltar i aktiviteterna då de själva kanske inte har erfarenhet av den typen av verksamhet. I de kvinnliga ledarnas berättelser framkom att det funnits flickor som inte fått komma på Sporty Friday och idrotta eftersom man i den aktiviteten inte särskiljer barnen och ungdomarna utifrån kön, men att det har utvecklats över tid mycket tack vara ledarnas relationsskapande:

Ledare: *Flera utav dom tjejerna kommer dit och är beslöjade. Spelar fotboll med killar, dansar. Kickboxning. Thaiboxning...*

Intervjuare: *Men då är dom beredda att släppa på...?*

Ledare: *Precis. Innan var dom liksom att somaliska tjejer vistas inte i samma rum som somaliska killar, eller killar över huvud taget. Dom får inte ha nån manlig tränare. Dom får inte ha nån manlig ledare över huvud taget. Men nu alltså, deras föräldrar har ju själva liksom*

bara... dom kommer dit och lämnar sina barn och ibland är dom kvar och ibland så går dom. Så det har verkligen utvecklats. Men det tar ju tid. Det tar jättelång tid.

Samtidigt som ledarna betonade vikten av mötet med nyanlända föräldrar, barn och ungdomar för att de ska ha möjlighet att socialiseras in det svenska samhället betonade de också vikten av att vara tydlig med vilka lagar och regelverk, sociala koder och förväntningar som finns:

Ledare: *Så hjälp, det ska dom absolut ha, men krav måste vi också ha för att dom ska kunna bli hjälpta. Dom blir ju bara dumförklarade i samhället liksom. Dom kan ju inte svenska, dom går på soc, dom nöjer sig med det ena. Dom vet inte ens vad försäkring är och... alltså, förstår ni? Så det är såhär. Jag vet inte vem man ska skylla på. Jag tycker ju att Sverige borde ta mer ansvar för att ställa högre krav.*

Hur värderingar förändras och internaliseras är en fråga för psykologisk och pedagogisk forskning, men ledarna menade att steg ett är att explicit förklara, på ett trevligt och respektfullt sätt, vilka sociala förväntningar som finns i olika sammanhang och vilka regler som gäller. Det kan handla om att man förväntas komma på träningar och matcher och att man meddelar att man är sjuk och inte kan komma, eller att man inte går ifrån en match för att be utan gör det innan eller efteråt. Ungdomarna talade om sig själva som "ambassadörer" som kan förklara och bygga broar mellan nyanlända och det nya mångkulturella Sverige:

Deltagare: *Ja, det är ju mycket det här att kliva fram och förklara för nyanlända föräldrar: "Det är inte så som ni tror." Att det är typ... det är mycket tabu, vissa grejer och... nej, det här ska du inte göra, för du är tjej... Och jag vill ju visa, här kolla på mig! Jag är muslim, jag är svensk, jag har sjal, jag bor här, jag är uppvuxen här och jag deltar i allting och det är inte tabu. Så jag vill få fram det, få dom här tjejerna att delta i allt dom vill göra... i sporter, jag vet inte, whatever, jobba, bygga... ja, komma ut. Så det är våra mål.*

I det mångkulturella samhället ställs frågor om kulturella normer och individuella fri- och rättigheter på sin spets. Det finns sällan några självklara svar och ledarna sade sig vara involverade i en ständigt pågående förhandling. Ett exempel på det är att några föräldrar uttryckt uppskattning över att man ordnat basketträning för flickor med sjal, vilket var en missuppfattning:

Ledare: *Dom kommer och säger ”åh, vad bra att ni fixade basket för tjejer med slöja”. Nej, det gör vi inte, vi fixar en introduktion för tjejer som vill börja spela basket, men vi kommer aldrig att göra nåt för tjejer som har slöja! Vårt mål är att dom så småningom ska åka och träna med dom andra tjejerna i Älvhögsborg, men dom får gärna smygstarta här och känna sig för. Och dom här föräldrarna liksom bara ”ja, fast du vet, du vet hur det är”. Nej, jag vet inte hur det är, jag förstår hur du menar, men hur tänker du?” Ja, men det finns killar nere på Älvhögsborg.” Ja, det finns killar på skolan med. Dom sitter i samma klassrum som killar, dom har idrotten ihop med killar. ”Jo, men du vet...” Nej, du har precis berättat att din dotter vill bli läkare. På vilket sjukhus tror du att hon bara kommer ha kvinnliga kolleger? Det här är ju också viktiga samtal.*

Ledarna går balansgång mellan att möta och bekräfta den här typen av uppfattningar och att inte exkludera någon på grund av deras kulturella eller religiösa övertygelse. Vad är viktigt att hålla fast vid och vad kan man kompromissa om när det kommer till frågor som rör jämställdhet? Att i idrottssammanhang dela upp killar och tjejer i olika lag, serier eller klasser är ju tämligen okontroversiellt i Sverige och inget som väcker anstöt i majoritetssamhället. Uppdelning utifrån kön sker i alla idrotter, med få undantag. Andra uppdelningar såsom att ha ett speciellt ”tjejrums” på Sporty Friday, som några av deltagarna uttryckte att de skulle vilja ha för att våga dansa, eller som i citatet ovan basket för tjejer med sjal vill man från ledarnas håll inte tillmötesgå med hänvisning till att det inte ”fungerar så i Sverige”. En del barn och ungdomar har då valt att inte delta:

Deltagare: *Ibland har dom ju haft dans nere bredvid där fäktningen är [...] och då har det också kunnat vara fullt där, men det tonade bort sen. För då kom det inte så många tjejer, för dom ville inte stå där folk kan titta ner på dom.*

Rasism

Under samtal med ledarna beskrev de hur de på olika sätt och i olika sammanhang stöter på vardagsrasism och att deras upplevelse är att den har ökat.

Ledare: *Förr kände jag inte på samma sätt. Jag är född och uppvuxen i Sverige. Det var inga problem när jag var yngre, men nu på sista tiden har jag känt att jag blivit som dom andra flyktingarna vad angår detta. Det är väl inget fel på det, men jag är ju inte det. Jag är ju svensk. Jag har bara en annan färg på håret.*

Terrordådet mot grundskolan återkom i både ledares och deltagares resonemang som något som rubbat deras trygghet och fått dem att uppleva att de avviker bara genom att de ser ut som de gör, och att enbart det gör dem till måltavlor för rasistiskt hat:

Deltagare: *Alltså, är det nånting jag börjar bli rädd för, det är efter den händelsen som hände [får medhåll], det som hände på skolan. Och speciellt att jag har sjal, alltså det... jag syns ju direkt. Det är ju mycket nu så här, islamofobi, så det... Jag har ingenstans att skydda mig. Jag känner att jag är svensk. Jag är född här, jag är uppvuxen här, jag deltar, jag... allt! Jag försöker anpassa mig... eller, jag försöker inte, jag anpassar mig automatiskt. Jag tar med mig det fina utav mina föräldrars kultur och där dom är ifrån och sånt. Oavsett hur mycket jag försöker skrika fram det, det når inte fram. Jag ser inte svensk ut. Punkt. Jag börjar bli jätterädd.*

Ledare och äldre deltagare beskrev att man i den ordinarie fotbollsverksamheten ofta får utstå rasistiska kommentarer från motståndarlagets spelare, tränare och föräldrar, och vid några tillfällen har tränaren valt att avbryta matchen på grund av det. Några deltagare vittnade om hur de mött blickar och kommentarer:

Deltagare 1: *Vi har ju mörka spelare där, och då har dom skrikit såna kränkande ord om just hudfärgen då, och liksom puttad mer på den som har varit mörk och sånt där. Alltså, dom har känt det, dom tjejerna i det laget.*

Deltagare 2: *Man ser ju blickarna, när jag kommer in typ och ska spela, man ser ju hur vissa i publiken kollar på en, utifrån min hijab och sånt. Så ja, man kommer alltid stöta på det, men det är bara att sopa det åt sidan. Skita i det.*

[...]

Deltagare 1: *... man ser liksom att vissa ger blickar och där sitter man jätttestolt och visar... alltså, kolla på vårt lag, vi har svenskar, vi har blandat och gott. Det är inget att öppna sin käft över. Då petar man i deras ögon, vi har blandat, alltså av alla sorters människor, av alla kulturer, och vi bryr oss inte om era kommentarer eller vad ni tycker eller tänker. Så det är det som jag älskar med IFK.*

Deltagare 2: *Men dom står verkligen upp för antirasism och sånt. Om det händer under en match, då anmäler man det direkt här i IFK. Det finns inga frågor om saken, alltså det är anmälan direkt.*

Ungdomarna har alltså utsatts för rasism i den ordinarie verksamheten, men de berättade också att de upplever att klubben står på deras sida, att rasistiska kommentarer och påhopp inte är acceptabelt ur ledarnas perspektiv, och att de uppfattar att ledarna för deras talan dels i den direkta i situationen, dels i andra instanser. Samtidigt reflekterade ledarna över vad det gör med barn och vuxna att ständigt möta detta:

Ledare: *Alltså, det är inte IFK Trollhättan som ska jobba med värdegrundsfrågor, det är för fan [en annan klubb] ... eller, nu drog jag bara nåt, men det är alltså nån liten jävla håla där ute som går och rycker, så fort ungarna springer förbi: "Spring din jävla neger!" "Öh, stick hem igen, jävla blatte!" Dom här orden som taggar in varenda match dom åker och möter, eller dom hör det här när dom tittar snett: "Ah, nu kommer dom, nu kommer dom!" Och det här är, den här vardagsrasismen, den är väldigt utbredd.*

Ledarna uttryckte att det finns behov av ett värdegrundsarbete i svensk barn- och ungdomsidrott som innebär att inga barn ska åka för att spela en fotbollsmatch och utsättas för den typen av kommentarer. Deltagarna själva uttryckte en stolthet och sa att de vägrar låta sig kuvas av rasistiska kommentarer och högerextremistiskt våld – de har rätt att vara sig själva och detta vill de förmedla till de yngre barnen:

Deltagare: *Så jag var jättedeprimerad en period och mådde skitdåligt ... alltså, jag blev jättevksam. Vad ska jag göra? Okej, om inte jag ändå ... om inte jag hade själ ... jag har mörkt hår, jag ser mörk ut. Man fick ändå såna stunder, man blev jättesvag, men sen ... man bara, nej! Om jag är svag så kommer de yngre runt omkring mig känna samma sak. Jag ska stå upp för det här! Och jag ska stötta, alltså ... jag ska stå emot det, och jag ska visa att, nej det är inte så, du ska ha rätt till att vara dig själv oavsett vad. Och det finns många svenskar som stöttar det här, det är inte ... alla är inte likadana. Det finns många som gick runt och började bli jätterädda, alltså yngre, och bara: "Men varför är svenskarna så?" Man bara, nej! Svenskar är inte så. Så det blev jättekalabalik i det hela. Som äldre vill man inte heller falla i det här och ... man vill verkligen ta tag i sig själv och visa att det är inte så.*

Ledarnas yrkesroll

De ledare vi mött under studiens gång har återkommande nämnt sin roll som ledare, hur de upplever den och vad den betyder för dem. De talade både om saker de uppskattar med att vara ledare och om saker de tycker är utmanande. Vid flera tillfällen användes ordet "kall" för att beskriva att ledaruppdraget är någonting mer än ett vanligt arbete och att det förutsätter ett stort personligt engagemang. Ofta ställdes detta kall i relation till hur man uppfattar att andra yrkesgrupper förhåller sig till sitt arbete – exempelvis är andra kommunala verksamheter styrda av scheman och tider på ett annat sätt. Relationer utvecklas inte med en yrkesroll utan med en person, och ledarna uttryckte ett stort känslomässigt engagemang i de barn och ungdomar som de arbetar med. Man beskrev en ansvarskänsla och en omsorg som sträcker sig utöver vad arbetet egentligen kräver, och att man väljer att lägga ner tid och energi eftersom man brinner för det man gör.

Ledare: *Men ska man jobba tillsammans med oss får man inte säga till barnen att "jag har inte tid med dig nu, för jag är ledig" utan då får man se till att lösa situationen, att nån annan tar över annars ... Ringer nån mig klockan tio på kvällen så måste jag se till det, och kan jag inte göra det själv så säger jag bara "du, jag ringer om en stund, vi löser det".*

Till stor del verkar engagemanget vara relaterat till att man bor i och är en del av det bostadsområde och den sociala gemenskap som man arbetar i, vilket är något som skiljer de ledare vi mött i studien från många andra som arbetar med barn och ungdomar i området.

Gränsdragning mellan roller

Ledarna beskrev på lite olika sätt, både positivt och negativt, vad det innebär att vara en del av den miljö de arbetar i och att ha personliga relationer med många av de barn och föräldrar som de möter i sitt arbete. Det finns exempel där de beskrev en tillfredsställelse över att uppleva erkännande och uppskattning, att vara viktiga och betyda något speciellt för barnen:

Ledare 1: *Sånt är kul, när nån ropar till en tvärs över hela fritidsgården så att alla hör: "Kom och spela pingis med mig!" Då, när man går dit, drar man ytterligare fyra, fem ungar som vill titta på och spela ... [...]*

Ledare 2: *Man får inte ignorera dom, helt enkelt, utan man måste spela med lite även om ... ja, även om man måste ha tålmod med dom. [skratt]*

Eftersom ledarna är erkända ledargestalter i lokalsamhället så vänder sig människor till dem i många olika sammanhang. Barn, ungdomar och föräldrar tar dem för givna och tänker inte på att de har en yrkesmässig roll som ledare och en annan roll som privatpersoner:

Ledare: *[Namn på ledare] har ju fått gå på skolmöten, hon har liksom fått komma hem, hämta och köra till skola och såna grejer, och det är liksom saker som inte ens ingår i vårt arbete men... Det är ju sånt som vi gör på vår fria tid som är väldigt, väldigt jobbigt. För att, jag menar, hon kanske bara vill sova en kvart innan nästa arbetspass börjar eller såhär. Ja, nej det är jättesvårt att dra gränser. För att föräldrarna är så behövande av oss. Du vet, äntligen ska vi liksom... vi tar ett glas liksom, och spelar biljard eller vad som helst. Så bara ring, ring. Ska vi svara, ska vi inte svara... helvete, hallå, ja okej, tack. Och så börjar jobbet.*

Det är tydligt att ledarna själva har svårt att särskilja yrkesrollen från rollen som privatperson och att sätta gränser för sitt arbete. En sådan gränsdragning försvåras ytterligare av att de har tre roller: yrkesrollen, en privat roll och en ideell roll. Samtliga ledare har via kommunen en anställning i projektet Ung Fritid, men de arbetar även som ideella ledare inom IFK Trollhättan. Därmed blir det ofrånkomligen en sammanblandning av roller, både för dem själva i det vardagliga arbetet och för utomstående som inte uppfattar skillnaden mellan de olika rollerna. För ledarna själva är sammanblandningen av den privata och den yrkesmässiga rollen det mest utmanande. Arbetet riskerar att bli gränslöst, utan möjlighet att ”stänga av” och vara helt ledig, för att man ständigt måste vara beredd på att ställa upp och lösa olika problem.

I våra intervjuer fördes resonemang om att det i detta avseende är skillnad mellan manliga och kvinnliga ledare, då särskilt de kvinnliga menade att både killar och tjejer vänder sig till dem för att prata om personliga och ”känsliga” saker och för att få stöd och hjälp när det är något som är jobbigt.

Ledare: *Men killar pratar ju inte så mycket. Och tjejer pratar inte så mycket med killar heller. Så killar söker sig till oss och tjejer söker sig till oss.*

Det var också de kvinnliga ledarna som talade mest om den utmaning det innebär att ständigt vara beredd på att någon ringer och därför alltid ”ha jour”.

Relation till förvaltning

Ett återkommande tema i våra intervjuer och de samtal vi haft med ledarna är relationen till kommunens övriga verksamhet och den kommunala förvaltningen. Ledarna hävdade att deras roll är mer omfattande än att bara vara idrottsledareledare. De menade att de utför ett slags socialt arbete som delvis överlappar andra yrkeskategoriers, och beskrev att det finns vissa spänningar mellan ledargruppen och andra yrkesgrupper då de i vissa sammanhang uppfattas som konkurrenter istället för ett komplement.

Ledarna själva menade att rivaliteten beror på att de jobbar på ett annat sätt, att deras arbete inte är så uppdelat som andras utan att de arbetar ”på alla fronter” och inte sätter de gränser som andra yrkesgrupper gör. De pekade också på att de känner området och förstår det på ett sätt som en utifrån kommande aldrig kan göra, och att deras engagemang gör att de inte alltid kan bry sig om arbetstider och fasta rutiner. Ledarna verkar i flera avseenden hamna mellan stolarna och många gånger arbeta utifrån egna principer, oberoende av de spelregler som andra yrkeskategorier måste förhålla sig till.

Ledare: *Kolla när det här hände som var på skolan [terrorrådet], till exempel. Ja, men då utökar man liksom till att hålla öppet lite längre på kvällen, för ja, fritidsgården skulle ha folk. Men till slut kunde inte fritidsledarna vara där längre, för då säger jacket nej... dom kan inte, dom får inte jobba så långa pass och hit och dit. Nej, men då stannade ju vi kvar, vi jobbade ju dygnet runt här i princip, för att det fanns ett behov. För vi kände att dom... vad händer om vi stänger nu? Ungarna sitter och gråter ute på gatan klockan ett på natten. Vi kunde inte bara skicka ut dom nånstans.*

På flera sätt beskrev ledarna att de utgör en egen kategori i den kommunala förvaltningen och att de många gånger särbehandlas. En kritisk händelse som belyser detta är terrorrådet på grundskolan. Flera ledare berättade att de var bland de första på plats och att de rusade in i skolan utan att tänka på sin egen säkerhet, men att de till skillnad från andra som var där i sin yrkesroll inte fick samma hjälp med krishantering och stöd efteråt.

Det finns också olika uppfattningar om verksamhetens i stort, om dess riktning och mål:

Ledare: *Där kommer konflikterna in, och när kommunen vill styra och säga att ”ja, men det här ligger faktiskt i ditt uppdrag”... ja, fast det ligger inte i IFK:s uppdrag, det här gynnar inte IFK, det gynnar inte föreningslivet, det gynnar*

inte området, det gynnar inte personerna som är här.

En kontroversiell fråga som ledarna flera gånger återkom till är de olika uppfattningar om regler och säkerhet kring Sporty Friday som de och förvaltningen har. Enligt ledarna vill man från kommunens sida att de barn och ungdomar som deltar på Sporty Friday ska vara ombytt till idrottskläder och att det inte får vara en massa människor där som inte deltar i aktiviteterna. Från kommunens håll har det också uttryckts en oro över att det saknas kontroll av vilka som kommer till Sporty Friday och att det finns risk att det dyker upp individer som det anses olämpligt för andra barn och ungdomar att umgås med (exempelvis för att det kan förekomma droger och/eller rekrytering till droganvändande och annan kriminalitet). Ledarna hävdade å sin sida att hela poängen med Sport Friday är att barn och ungdomar ska kunna komma och gå som de vill och att verksamheten dör ut om man ställer krav på ombyte. De menade också att de känner till de ”kritiska” individer som man kan behöva ha kontroll på.

Vid våra observationer av Sporty Friday var många människor i olika åldrar på plats, och det pågick många aktiviteter med mycket energi. Det är uppenbart att ett krav på ombyte skulle omöjliggöra Sporty Friday i sin nuvarande form och att öppenheten är en avgörande poäng med verksamheten.

Civilsamhällets resurser

Vi har hört berättelser från både ledare och deltagare som pekar på att det arbete som bedrivs inom Ung Fritid utgör en viktig resurs i bostadsområdet. Vi har fått flera exempel på situationer där ledare haft en viktig roll i att lugna ner våldsamheter, just för att de känner ungdomarna i området. I sina berättelser avdramatiserade ledarna de ”kravaller” som med jämna mellanrum blossat upp i Kronogården.

Ledare 1: *Vi fick ju veta vad orsaken till det var, det behöver vi ju inte gå in på nu, men då samlade dom ju ihop dom här så kallade representanterna för det här gänget. [skratt] Men man fick dom som ledde det hela, dom fick sitta och prata ordentligt, så som vi gör nu, och då slutade det. [...] ... jag personligen tycker ju inte att det ger nån rätt till att börja bränna upp saker och ting, men ja, vi har ett jättebra sam... inte samarbete, men vi har en jättebra kontakt med dom här killarna. Dom gör ju aldrig nånting mot oss. [...] Och vi gör ju aldrig nånting mot dom heller, vi försöker ju bara hjälpa dom.*

Intervjuare: *Och det vet dom ju om?*

Ledare 1: *Det vet dom om, det är därför vi kan gå fram till dom och prata med dom när det händer saker och ting. [...] Det handlar om att skaffa förtroende, eller ja, få ett förtroende för varandra. Det har tagit tid att bygga upp det. Alla visste ju inte vem jag var i början, men nu vet dom ju, speciellt när vi har fått lite... ja, profilkläder och det... [...]*

Intervjuare: *Men det är lite så att när det är grejer på gång, då känner ni att då, då gäller det att...?*

Ledare 2: *Ja, klockan var ju ett, två natten när dom höll på. Vi var ju där ute, man känner ju ett litet ansvar. Alla har ju ett ansvar, och det där kanske var vårt i såna fall. Sen kunde vi inte förhindra det som hände direkt, men man kunde stoppa upp det i alla fall.*

Det är också uppenbart att de öppna verksamheter som bedrivs är viktiga för att ge barn och ungdomar möjlighet att delta i meningsfulla aktiviteter tillsammans med andra, och dessutom en inkörsport till IFK Trollhättan eller andra föreningar.

Ledare: *Dessutom är vi ett område som kanske tack vare vårt arbete... eh, det finns ganska mycket att erbjuda ungdomarna. Dom kan prova på allt möjligt, det är idrottsskolor, det är det och det... För vi förstår ju också nästans att alla blir ju inte fotbollsspelare. Sporty Friday har ju visat oss detta. Vi tittar på alla dom här ensamkommande som kommer, det är inte fotboll alltid. Dom tror att det är fotboll dom vill spela för det är det dom känner till, men egentligen är det den sociala gemenskapen dom vill komma in i, lära känna människor.*

Sammanfattningsvis framkom att den studerade idrottsföreningen är en förening där arbetet med de övergripande värdefrågorna finns med som underliggande utgångspunkt i de konkreta aktiviteterna. Relationsskapandet står i centrum och att föreningen har sin verksamhet i ett område som ofta beskrivs som utsatt är något som ledare och deltagare tvingas förhålla sig till. I vissa lägen är det svårt för ledarna att dra gränser för var uppdraget börjar och slutar, då de personliga, ideella och professionella engagemangen smälter samman.

DISKUSSION

Interkulturell förståelse och inkludering

Föreningen är belägen i ett område där människor med olika geografisk, kulturell och språklig bakgrund möts, vilket innebär att ledarna ständigt arbetar med att formulera, förklara och tydliggöra gemensamma regler och sociala koder för de mötesplatser som föreningens aktiviteter utgör. Annorlunda uttryckt ”gör” ledare och deltagare i sin vardagliga praktik mångkulturalism, vilket innebär att idéer om kulturell skillnad och likhet, nationell tillhörighet och föreställningar om platser hela tiden förhandlas, konstrueras och dekonstrueras (Harris, 2009). En utmaning för ledarna i arbetet med interkulturell förståelse är den boendesegregering som innebär att det svenska majoritetssamhället på många sätt är frånvarande i området – det finns representerat av lärare och andra personer som arbetar i stadsdelen, men jämförelsevis få som identifierar sig som etniskt svenska bor där. Den interkulturella förståelsen av det som benämndes ”det svenska” präglas därför i vissa avseenden av ett utifrånperspektiv, vilket var särskilt tydligt i intervjuerna med deltagarna, och därför finns en dubbelhet i relation till majoritetssamhället. Talet om ”det svenska” blev ofta ett tal om andra, samtidigt som man själv underströk sin egen identitet som svensk. Man betonade också den mångkulturella identiteten som positiv och som en styrka.

En viktig del av ledarnas arbete handlar om att skapa och upprätthålla relationer. Det gör man framförallt med barnen och ungdomarna i området, men även med deras föräldrar och med andra föreningar och institutioner i staden. Det framkommer tydligt att det är på mötesplatserna (Sporty Friday, Slussen och Futebol Aberto) som det mesta av relationsskapandet sker. Där får alla möjlighet att ha roligt och känna gemenskap, tillhörighet och sammanhang. Även tidigare studier visar att idrott kan bidra till gemenskap och social samhörighet (se t.ex. Hoyer, Nicholson & Brown, 2015; Lindgren, Annerstedt & Dohlsten, 2017). Relationsskapandet är själva hjärtat i verksamheten och det handlar till stor del om att uppmuntra och bekräfta barnen och ungdomarna, men också om tydlighet och disciplin och att sätta gränser. Det verkar som om barnen och ungdomarna tycker att ledarna lyckas balansera rätt i detta avseende, då de uppskattar

förhållningssättet och tycker att det är bra med tydliga regler, till exempel att man ska prata svenska. Gränssättande kan dock ske på olika sätt och vi har sett olika former för det under våra observationer. De i våra ögon bästa formerna inbegriper lugn, tydlighet och kärleksfullhet.

En för ledarna gemensam strävan är att idrottsverksamheten ska vara inkluderande och ge utrymme för allas deltagande på lika villkor. Idrottsrörelsen får idag mycket pengar av staten för att alla som vill ska få vara med, men idrott i sig leder inte per automatik till social inkludering (Kelly, 2011). Det är något som måste organiseras och resultaten i den här studien visar att IFK Trollhättan har en mångfald av barn och ungdomar tack vare att ledarna har organiserat en miljö som inkluderar alla oberoende av kön, ursprung, färdigheter och ambitionsnivå. Ur ett intersektionellt perspektiv kan detta ses som att föreningen har en socialt inkluderande och rättvis orientering i sin verksamhet (Mattson, 2010). Ledarna förhåller sig hela tiden till genusnormer som är grundade i kulturella föreställningar om vad tjejer respektive killar får och förväntas göra. Det betyder att de fortlöpande diskuterar frågor som rör jämställdhet med både ungdomarna och deras föräldrar. Eftersom *alla* barn och ungdomar får delta i alla aktiviteter och får möjlighet att utveckla idrottsliga färdigheter utifrån sina egna behov och förutsättningar kan det förstås som att båda fostransprinciperna – föreningsfostran (allas rätt att vara med och delta på lika villkor) och tävlingsfostran (att utveckla så duktiga idrottare som möjligt) – tycks fungera parallellt i föreningen (Peterson, 2008), åtminstone ifall de öppna aktiviteterna ses som en permanent del av föreningens verksamhet. Det är inte lätt att bedriva verksamhet enligt båda principerna i en och samma förening då de ofta står i konflikt med varandra (Peterson, 2008), men denna förening har lyckats vidta åtgärder för att utveckla en flexibel organisering av idrottsaktiviteter så att de kan anpassa dem till de behov som finns och på ett effektivt sätt nå nya målgrupper. Föreningen har också bedrivit detta arbete långsiktigt, det vill säga under ett antal år, vilket enligt forskningen sällan lyckas (se t.ex. Aggeståhl & Fahlén, 2015; Fahlen, Eliasson, & Wickman, 2014). Föreningens verksamheter ligger följaktligen i linje med Riksidrottsförbundets riktlinjer ”Idrotten vill” (2009) som före-

skriver att idrott ska vara öppen och ge lika möjligheter för alla samt vara organiserad i enlighet med barn och ungdomars behov och intressen.

Att motverka effekterna av social och ekonomisk segregation och främja jämlikhet

Kan en förening motverka effekterna av strukturella faktorer såsom social och ekonomisk segregation och rasism? Det är givetvis en stor och komplex fråga som man kan belysa utifrån olika perspektiv (se t.ex. Ekholm, 2016), men på basis av vår studie vill vi besvara den delvis med ett ja. Samtidigt som vi gör det vill vi understryka att det måste ske strukturella förändringar genom politiska beslut, då politiker aldrig kan lämna över ansvaret för att bryta boendesegregation och ekonomisk ojämlikhet till ideella föreningar. Med det sagt menar vi ändå att föreningens arbete och verksamheterna i de sociala projekten bidrar till att ge barnen och ungdomarna ett meningsfullt sammanhang, och det framgår tydligt att arbetet bidrar till gemenskap, positiva erfarenheter och en stolthet över att de ingår i detta sammanhang. I denna bemärkelse är föreningens arbete främjande för en positiv utveckling i ett område som i statistiken beskrivs som utsatt (NOA, 2017). Ett samhälle består av individer och därför behöver man arbeta med främjande insatser på både individ- och samhällsnivå. Vi menar att arbetet bör ske parallellt och att det ena inte utesluter det andra. Att som barn eller tonåring bli sedd och bekräftad och få ett sammanhang betyder det mycket, och några av de ungdomar vi intervjuat beskriver det rent av som livsavgörande.

Ledarna och de äldre deltagarna beskrev bilden av området som oförtjänt negativ (jmf Trägårdh m.fl., 2013). Forskningen har också uppmärksammat det paradoxala i att "speciella satsningar" i den här typen av områden riskerar att förstärka bilden av området som just socialt utsatt och bidra till den stigmatisering som satsningen avser att motverka. Vår studies resultat ligger dock i linje med Strömblad (2003) som menar att dessa satsningar innebär ökade kontakter mellan den politiska nivån och de boende i området, vilket bidrar till erfarenheter av att kunna påverka politiska beslut och en ökad tillit till att kunna påverka den egna situationen. De äldre ungdomarna vittnade om att föreningens arbete har varit en betydelsefull faktor i deras uppväxt och de vill nu engagera sig för att ge samma erfarenheter till yngre ungdomar. De förmedlar en upplevelse av att det ideella engagemanget i föreningen och dess inkluderande förhållningssätt skapar positiva ringar på vattnet. Däremot är det tveksamt huruvida aktiviteterna bidrar till integration och nätverkande med människor som bor utanför området. Att många

av barnen och ungdomarna ingår i en relativt homogen grupp med avseende på socioekonomisk position kan också ha bidragit till starka sociala relationer dem emellan. Det har visat sig svårare att skapa sociala relationer och känna gemenskap där det finns stora socioekonomiska skillnader (Walseth, 2006).

Ett återkommande tema i ledarnas och ungdomarnas berättelser är att de möter uttalad rasism, de upplever att samhällsklimatet hårdnar och de känner sig utsatta i vissa situationer. Terrordådet med sina tydliga rasistiska motiv har förstört en del av den grundläggande tilliten till samhället och den kommer ta lång tid att bygga upp igen. Att det finns rasism och spänningar inom föreningens verksamhet har man utvecklat strategier för att hantera, men den rasism spelare möter när de deltar i cuper eller seriespel är det andra idrottsföreningar som måste arbeta med. Det IFK Trollhättan kan göra är att anmäla det och stå upp för sina barn och ungdomar. Hela idrottsrörelsen har mycket att arbeta med för att kampanjer om tolerans och respekt inte ska bli tomma ord utan genomsyra både ord och handling i alla idrottsliga sammanhang. Ingen ska behöva mötas av rasism.

Barns och ungas agens

Syftet med IFK Trollhättans verksamheter är att erbjuda barn och unga mötesplatser och främja deras deltagande i föreningslivet, då man tänker sig att det ytterst bidrar till att de får kunskaper och erfarenheter som är värdefulla för dem som både individer och samhällsmedborgare. I både observationerna av aktiviteterna och intervjuerna framkom att barnen och ungdomarna blir sedda av ledarna oavsett vilken bakgrund de har och att ledarna har deras bästa för ögonen. Ledarna har en tro på barnen och ungdomarna och sporrar de som deltar i de öppna verksamheterna att fortsätta idrotta i den ordinarie verksamheten eller i andra idrottsföreningar, och de uppmuntrar även ungdomar att själva bli ledare. Att individen sätts i centrum och unga blir sedda och får stöd av idrottsledare både i och utanför idrotten kan öka barns och ungas agens. Chansen är också stor att de fortsätter delta i föreningens verksamhet som aktiva eller ledare, vilket betyder att idrottens verksamhet blir hållbar (Lindgren, Annerstedt & Dohlsten, 2017). Barnen och ungdomarna i denna studie ger en bild av att de öppna verksamheterna och även den ordinarie fotbollsverksamheten i föreningen ger dem en meningsfull fritid, främst på grund av de sociala aspekterna men även på grund av idrottens egenvärde och att de får chans att utveckla sina färdigheter. Att barn och unga får chans att möta vänner och skapa nya goda relationer i en idrottsförening bidrar till en känsla av meningsfullhet (Thedin Jakobsson, 2014) och är ofta avgörande för identitetsutveckling

och välbefinnande (Townsend & McWhirter, 2005). Att ledarna har skapat goda relationer med barnen och ungdomarna gör att de betraktas som extra mammor, pappor eller storasyskon, det vittnar såväl barnen och ungdomarna som ledarna om, och genom att ge omsorg och stöd tycks de spela en viktig roll. Enligt Noddings (2003) är omsorg av barn och unga mycket betydelsefullt då det både producerar och förstärker en känsla av trygghet och tillit. Ledares stöd kan också vara stärkande för barns och ungdomars upplevda förmåga (se t.ex. Bunke, 2011). Stöd, både inom och utanför idrottskontexten, har också visat sig påverka känslan av samhörighet (Walseth, 2006).

Det arbete som bedrivs inom ramen för verksamheterna och det sätt på vilket det bedrivs bidrar på olika sätt till det lokala civilsamhällets resurser. Det ger de deltagande ungdomarna kunskaper och erfarenheter som är värdefulla för dem och det bygger socialt kapital i form av gemenskap och tillit mellan människor i lokalsamhället (Putnam, 2011). Däremot är det inte lika tydligt om och hur de öppna idrottsverksamheterna bygger broar till det övriga samhället. Även om det finns exempel på möten med människor och organisationer som inte har sin hemhörighet i bostadsområdet, exempelvis genom Sporty Friday där olika föreningar deltar, så är verksamheterna och deras effekter huvudsakligen lokala och bryggorna till det omgivande samhället inte så många. Vår uppfattning är att verksamheterna på ett viktigt sätt bidrar till gemenskap och integration på lokal nivå, men i mindre utsträckning till integration i relation till det större samhället. Dock finns det i den fostran som deltagande i verksamheterna innebär viktiga resurser att hämta för de enskilda barnen och ungdomarna, och det finns också möjligheter till kontakter i det svenska samhället. Det finns många exempel på att verksamheterna fungerar så som de är tänkta, det vill säga att de slussar barn och ungdomar vidare till föreningslivet och öppnar dörrar för föreningsfostran och ett mer aktivt deltagande i det omgivande samhällslivet (Petersson, 2008).

Vems ansvar?

I forskningsprocessen har vi mött frågeställningar som delvis ligger utanför vårt syfte att undersöka hur en idrottsförening arbetar med övergripande värdefrågor. Vi väljer att lyfta några av dessa aspekter då vi menar att de påverkar förutsättningarna och sätter ramarna för vad som är möjligt att göra i den här typen av sociala satsningar.

Under projektet har vi ibland haft problem med att förstå relationen mellan ideellt arbete och det arbete som bedrivs som sociala projekt finansierade av Trollhättans Stad. De sociala projekt som drivs inom ramen för Ung Fritid hade lika gärna kunnat drivas direkt

av kommunen, och här ser vi ett exempel på det som Wijkman m.fl. (2004) beskriver som att ideella organisationer i allt högre utsträckning tenderar att utföra arbetsuppgifter som delvis ingår i det kommunala uppdraget. Det kan uppstå problem, till exempel när det gäller tydlighet i ansvarsfördelning och måluppfyllelse, när olika organisationer utför den här typen av uppgifter (Wijkman m.fl., 2004). Att driva verksamheter i projektform kan också inverka negativt när det gäller kontinuitet och stabilitet i organisationen och för de anställda. Samtidigt menar vi utifrån den här studien att det finns fördelar med att civilsamhällets organisationer involveras i arbetet, då det i dessa finns ett stort personligt engagemang och en känsla av ansvar för att bidra till en positiv utveckling i området. Huruvida en verksamhet ska drivas av en förening eller av kommunen är en avvägning som politiker och tjänstemän måste göra från fall till fall.

Förutsättningarna för ledarnas arbete och det sätt som de utför sitt uppdrag på har varit viktiga frågor i denna studie. Det finns stora utmaningar i det arbete som ledarna bedriver och gränserna för var uppdraget börjar och slutar är otydliga. Ledarnas engagemang och ansvarstagande är på många sätt en stor tillgång, men det finns också tydliga risker med att vara en eldsjäl i en verksamhet som är svår att sätta gränser för. Det är väl känt att långa arbetsdagar med ständiga krav på tillgänglighet och flytande gränser mellan privat- och arbetsliv innebär stor risk för ohälsa (Bannai & Tamakoshi, 2014).

Det är tydligt att ledarna har ett stort positivt engagemang i barnen och ungdomarna och att de upplever sitt arbete som roligt, stimulerande och meningsfullt. Det finns i vårt material många exempel på tillfällen då ledarna engagerar sig i och tar ansvar för de barn och ungdomar de möter på ett sätt som snarast kan liknas vid en syskon- eller föräldrelation. Det är tydligt att ledarna är eldsjälar som brinner för det arbete de bedriver. Eldsjälar är viktiga då de tillför ett engagemang och ansvarstagande som inte alltid ryms inom professionell yrkesutövning. Samtidigt är det problematiskt om en verksamhet helt bygger på engagemanget hos ett fåtal eldsjälar. Det kan då vara svårt att upprätthålla verksamheten över tid och det finns också en risk för att eldsjälarna hamnar i en arbetssituation som kännetecknas av gränslöshet och en känslomässigt svår arbetsbelastning. Vi har mött exempel på det i vår studie och här skulle tydligare stödstrukturer för de anställda, till exempel i form av gemensam reflektion (kanske tillsammans med andra arbetsgrupper), handledning av någon utomstående och utvecklande av handlingsplaner i krislägen eventuellt kunna vara en hjälp. En annan faktor som inverkar negativt på arbetssituationen är anställningsformerna i olika projekt och den osäkerhet om framtiden som de innebär, vilket

ledarna menar påverkar såväl individerna som arbetsgruppen och verksamheten. Mycket tid läggs också på att söka projektanslag och pengar från olika fonder och att redovisa hur man använt dessa, vilket försvårar ett långsiktigt förhållningssätt.

Under ledarintervjuerna framträdde en viss konflikt i relation till andra yrkesgrupper. Ledarna uttryckte flera gånger åsikten att arbetet de bedriver bygger på engagemang i och kunskap om närmiljön och de människor som finns där, och i denna tankemodell ingår uppfattningen att utbildning har mindre värde i det slags uppdrag som de har. Tillsammans har de lång erfarenhet från många olika sammanhang och olika ledarutbildningar inom fotboll, men i övrigt uttryckte

de inga behov av utbildning utan menade att det är viktigare att vara ”rätt person på rätt plats”. Forskning inom idrottsvetenskap visar att det behövs mer än bara ledares egna idrottserfarenheter för att verksamhet för barn och unga ska utvecklas och bedrivs enligt idrottsrörelsens riktlinjer för barn och unga, ”Idrotten vill”. Det behövs både formaliserade utbildningsinsatser och mer informella insatser som föreningarna själva kan bidra med (Gerrevall, Carlsson, & Nilsson, 2006). Ledare behöver också ha kunskap om hur de ska gå tillväga, ha möjlighet att verka i beslutets anda och hålla med om att det är så de bör handla (Redelius, Kempe-Bergman, Larsson & Lingshede, 2016).

Att arbeta med detta forskningsprojekt har varit en spännande upplevelse. Vi har mött engagerade ledare och entusiastiska barn och ungdomar som gärna delat med sig av sina erfarenheter.

Syftet med studien är att utforska på vilka sätt en fotbollsförening arbetar med att motverka effekterna av social och ekonomisk segregation, främja interkulturell förståelse, inkludering och jämlikhet samt öka barns och ungas agens. Föreningens arbete har sammanfattningsvis visat sig innebära följande:

- att ledarna bygger relationer med barnen och ungdomarna i området, med deras föräldrar, med föreningslivet i staden samt med olika samhällsliga institutioner
- att barnen och ungdomarna blir sedda av ledarna och att ledarna har deras bästa för ögonen
- att ledarna skapar mötesplatser som ger positiva erfarenheter och en känsla av delaktighet och sammanhang för barnen och ungdomarna
- att ledarna sporrar barn och ungdomar i de öppna verksamheterna att fortsätta idrotta i den ordinarie verksamheten eller i andra idrottsföreningar i närområdet
- att aktiviteterna fungerar kompensatoriskt för barn och ungdomar i ett socialt utsatt område så att alla får delta oavsett bakgrund
- att yrkesrollen för ledarna är komplex och gränserna för var uppdraget börjar och slutar är otydliga
- att strukturella faktorer såsom rasism, främlingsfientlighet och segregation påverkar ledarnas såväl som barnens och ungdomarnas vardag och handlingsutrymme.

REFERENSER

- Aggeståhl, A. & Fahlén, J.** (2015). Managing sport for public health: Approaching contemporary problems with traditional solutions. *Social Inclusion*, 3, 3, 108–117
- Annå, E.** (2006). Still a trustworthy ally? Civil society and the transformation of Scandinavian democracy. *Journal of Civil Society*, 2(1), 1–20.
- Atkinson, P., Coffey, A., Delamont, S., Lofland, J. & Lofland, L.** (red.). *Handbook of ethnography*. London: Sage.
- Bannai, A. & Tamakoshi, A.** (2014). The association between long working hours and health: A systematic review of epidemiological evidence. *Scandinavian Journal of Work Environment and Health*, 40, 1, 5–18.
- Bourdieu, P. & Passeron, J.-C.** (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.
- Bromseth, J. & Darj, F.** (2010). *Normkritisk pedagogik: Makt, lärande och strategier för förändring*. Uppsala: Centrum för genusvetenskap, Uppsala universitet.
- Bunke, S.** (2011). Socialt stöd på gott och ont. *Svensk idrottsforskning*, 4, 29–31.
- Coakley, J. & Pike, E.** (2014). *Sports in society. Issues and controversies*. (2 uppl.) London: McGraw Hill.
- Coakley, J. (2011). Youth sports: What counts as "positive development?" *Journal of Sport and Social Issues*, 35, 3, 306–324.
- Coalter, F.** (2010). The politics of sport-for-development: Limited focus programmes and broad gauge problems? *International Review for the Sociology of Sport*, 45, 3, 295–314.
- Coleman, J. S.** (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95–120.
- Ekholm, D.** (2016). *Sport as a means of responding to social problems: Rationales of government, welfare and social change*. Doktorsavhandling. Linköping: Linköpings universitet.
- Eriksson, M.** (2011). Social capital and health – implications for health promotion. *Global Health Action*, 4:5611, 1–11.
- Fahlen, J., Eliasson, I. & Wickman, K.** (2014). Resisting self-regulation: An analysis of sport policy programme making and implementation in Sweden. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 7(3), 391–406.
- Fahlén, J. & Sjöblom, P.** (2010). The survival of the fittest: intensification, totalization and homogenization in Swedish competitive sport. *Sport in Society*, 13, 4, 704–717.
- Fundberg, J.** (2012). En etnisk tackling mot ett kompakt försvar? En kunskapsöversikt om idrott och etnicitet. Ur *Vem platsar i laget? En antologi om idrott och etnisk mångfald*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.
- Gerrevall, P., Carlsson, S. & Nilsson, Y.** (2006). *Lärande och erfarenhetens värde – en studie av ledare inom barn- och ungdomsidrott*. Riksidrottsförbundets FoU-rapport, 2006:1.
- Gibbs, A. & Campbell, C.** (2010). Political will as a significant 'social determinant of health': a South African case study. I S. Bhattacharya, S. Messenger & C. Overy (red.). *Social Determinants of Health: Assessing Theory, Policy and Practice. New Perspectives in South Asian History*. New Delhi: Orient Black Swan.
- Harding, T.** (2012). *Framtidens civilsamhälle: underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Statsrådsberedningen, Regeringskansliet.
- Harris, A.** (2009). Shifting the boundaries of cultural spaces: young people and everyday multiculturalism. *Social Identities*, 15(2), 187–205.
- Hoye, R., Nicholson, M. & Brown, K.** (2015). Involvement in sport and social connectedness. *International Review for the Sociology of Sport*, 50, 3–21.
- Kawachi, I., Kennedy, B. P. & Glass, R.** (1999). Social capital and self-rated health: A contextual analysis. *American Journal of Public Health*, 89, 8, 1187–1193.
- Kawachi, I., Subramanian, S. V. & Kim, D.** (2008). Social capital and health: a decade of progress and beyond. I I. Kawachi, S. V. Subramanian & D. Kim (red.). *Social Capital and Health*. New York: Springer, 1–26.
- Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3 rev. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lagergren, L. & Fundberg, J.** (2010). *Integration i förening – kritiska reflektioner kring ett projekt*. Malmö: Malmö högskola.
- Larsson, B.** (2008). *Ungdomarna och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer*. Doktorsavhandling. Stockholm: Stockholms universitet, pedagogiska institutionen.
- Larsson, H.** (2013). Konsten att stänga dörren – strategier för att få unga att vilja fortsätta. I C. Dartsch & J. Pihlblad (red.). *Spela vidare – en antologi om vad som får unga att fortsätta*. Centrum för idrottsforskning, 2013:2, 123–152.
- Lindgren, E. C., Annerstedt, C. & Dohlsten, J.** (2017). "The individual at the centre." A grounded theory explaining how sport clubs retain young adults. *International Journal of Qualitative Studies in Health & Well-being*. In press.
- Lundvall, S.** (2009). Idrott, mångfald och genus – hur blir svensk idrott mer färgrik och inkluderande? *Svensk idrottsforskning*, 1, 27–30.
- NOA** [Nationella operativa avdelningen] (2017). *Utsatta områden – social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Polismyndigheten. Hämtad 2017-08-20: <https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Ovriga%20rapporter/Utsatta%20omr%C3%A5den%20-%20social%20ordning,%20kriminell%20struktur%20och%20utmaningar%20%C3%B6r%20polisen.pdf>.
- Peterson, T.** (2000). *Idrotten som integrationsarena*. I G. Rystad & S. Lundberg (red.) (2000). *Att möta främlingar*. Lund: Arkiv.
- Peterson, T.** (2008). *Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten*, SOU 2008:59. Stockholm: Regeringskansliet.
- Putnam, R. D.** (2011). *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*. (2 uppl.) Stockholm: SNS förlag.
- Redelius, K.** (2011). *Idrottsledarna och barnkonventionen: Om idrottande barns rättigheter*. Idrottslyftet, FoU, 2011:1. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Redelius, K., Kempe-Bergman, M., Larsson, B. & Linghede, E.** (2016). *Gör idrotten som Idrotten vill? Barn- och ungdomsidrottens utformning i retorik och praktik*. FoU-rapport, 2016:4. Stockholm: Gymnastik- och idrotthögskolan, GIH.
- Regeringen** (2016). *Satsningar på idrotten i höstbudgeten*. Hämtad 2017-08-15: <http://www.regeringen.se/presmeddelanden/2016/09/satsningar-pa-idrotten-i-hostbudgeten>.
- Riksidrottsförbundet** (2016). *Idrott för nyanlända*. Hämtad 2017-08-15: <http://www.rf.se/Idrottfornyanlanda>.
- Rossi, R., De Alencar, R., Rossi, M. & Pereira, A.** (2014). Sport and social inclusion. Study of the program "segundo tempo" in Feira de Santana, Bahia – Brazil. *Journal of Physical Education and Sport*, 14, 4, 446–454.
- Schulenkorf, N. & Edwards, D.** (2012). Maximizing positive social impacts: Strategies for sustaining and leveraging the benefits of intercommunity sport events in divided societies. *Journal of Sport Management*, 26, 379–390.
- Strömblad, P.** (2003). *Politik på stadens skuggsida*. Doktorsavhandling. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Sundell, A.** (2013). *Sveriges mest segregerade kommuner*. Politologerna – statsvetenskaplig analys av svensk politik. Hämtad 2017-06-21: <https://politologerna.wordpress.com/2013/11/07/sveriges-mest-segregerade-kommuner>.
- Thorne, S., Reimer Kirkham, S. & O'Flynn-Magee, K.** (2004). The analytic challenge in interpretive description. *International Journal of Qualitative Methods*, 3(1), 1–11.
- Townsend, K. C. & McWhirter, B. T.** (2005). Connectedness: A review of the literature with implications for counseling, assessment, and research. *Journal of Counseling & Development*, 83, 191–201.
- Theidin Jakobsson, B.** (2014). What makes teenagers continue? A salutogenic approach to understanding youth participation in Swedish club sports. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 19, 239–252.
- Trollhättans Stad** (2017). *Överenskommelse om stöd för verksamheten "Ungfritid", Kronögården – Lextorp*.
- Trägårdh, L., Selle, P., Skov Henriksen, L. & Hallin, H.** (red.) (2013). *Civilsamhället klämt mellan stat och kapital: Välfärd, mångfald, framtid*. Stockholm: SNS förlag.
- Viruell-Fuentes, E. A., Miranda, P. Y. & Abdulrahim, S.** (2012). More than culture: Structural racism, intersectionality theory, and immigrant health. *Social Science & Medicine*, 75, 2099–2116.
- Wagnsson, S.** (2009). *Föreningsidrott som socialisationsmiljö: En studie av idrottens betydelse för barns och ungdomars psykosociala utveckling*. Doktorsavhandling. Karlstad: Karlstads universitet.
- Wallman Lundåsen, S. & Trägårdh, L.** (2016). *Civilsamhälle, social sammanhållning och tillit. Rapport till Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*. [Elektronisk resurs.] Stockholm: Stockholms stad.
- Walseth, K.** (2006). Sport and belonging. *International Review for the Sociology of Sport*, 41, 447–464.
- Walseth, K. & Fasting, K.** (2003). Islam's view on physical activity and sports: Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sports*, 38, 45–60.
- Wijkström, F., Einarsson, S. & Larsson, O.** (2004). *Staten och det civila samhället: Idétraditioner och tankemodeller i den statliga bidragsgivningen till ideella organisationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Wijkström, F.** (2012). *Civilsamhället i samhällskontraktet: En antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press.
- Zhou, M. & Kim, S. S.** (2006). Community forces, social capital, and educational achievement: The case of supplementary education in the Chinese and Korean immigrant communities. *Harvard Educational Review*, 76, 1, 1–29.

Barn- och ungdomsvetenskapliga forskningsmiljön på Högskolan Väst arbetar strategiskt med forskningssamverkan med externa regionala aktörer och verksamheter som har fokus på barn, ungdomar och unga vuxna. Målet för forskningsmiljön är att sprida kunskap om barns och ungdomars livsvillkor och därmed stärka ungas ställning i samhället. Forsknings-samverkan med externa verksamheter är ett av de sätt som miljön arbetar på för att nå detta mål. Samarbetet sker i form av en samverkansmodell som avser att skapa goda förutsättningar för både forskningen och den externa samverkansparten. Samverkansmodellen utgår från en dialog mellan forskare och samverkanspart där parterna tillsammans utarbetar och formulerar undersökningsområde och forskningsfrågor.

Karin Kittelmann Flensner
Högskolan Väst
karin.kittelmann-flensner@hv.se

Trollhättans Stad

Tommy Svensson
Trollhättans Stad
tommy.svensson@trollhattan.se

Rasoul Nejadmehr
Västra Götalandsregionen
rasoul.nejadmehr@vgregion.se

Det här samverkansprojektet är finansierat av Trollhättans Stad, Västra Götalandsregionen och Högskolan Väst.